

Kennisupdate JAAR 2025

Overzicht van onderzoeken en ontwikkelingen in de Zeeuwse vrijetijdssector

**KENNISCENTRUM
KUSTTOERISME**

Colofon

© 2026, HZ Kenniscentrum Kusttoerisme

Deze rapportage is samengesteld door HZ Kenniscentrum Kusttoerisme, mogelijk gemaakt door Provincie Zeeland.

Deze publicatie is met de grootst mogelijke zorgvuldigheid samengesteld, maar het is altijd mogelijk dat bepaalde informatie niet (meer) klopt. Waar bekend zijn de bronnen vermeld. Alle teksten en gegevens in deze uitgave mogen vermenigvuldigd of openbaar gemaakt worden, mits met bronvermelding van HZ Kenniscentrum Kusttoerisme. Voor beeldmateriaal moet ook de naam van de fotograaf worden vermeld, op deze wijze: © Naam Fotograaf.

HZ Kenniscentrum Kusttoerisme
p/a HZ University of Applied Sciences
Postbus 364
4380 AJ Vlissingen
Telefoon: 0118 - 489 850
E-mail: kenniscentrumtoerisme@hz.nl
Website: www.kenniscentrumtoerisme.nl

Onderzoeksteam

Diana Korteweg Maris
Daniek Nijland
Eva Besuijen
Maarten Soeters
Mandy Janssen
Marloes de Vries
Noëlle Verhage
Sasja Vermeulen
Sietske van Surksom

Fotografie

Cover: www.beeldbank.zeeland.nl, Mark Neelemans
Pagina Inhoud: Eva Besuijen
Pagina 1, 8 en 30: HZ University of Applied Sciences
Pagina 3: www.beeldbank.zeeland.nl, Reno Maenhout
Pagina 17 en 33: www.beeldbank.zeeland.nl, Marcelle Davidse
Pagina 23: www.beeldbank.zeeland.nl, Ben Biondina
Pagina 27: Grenspark Groot Saeftinghe, Sven Dullaert
Pagina 32: Daniek Nijland

Grafische vormgeving

Bianca Goede, Full-color grafisch ontwerpbureau

Inhoud

1. Inleiding	1
2. Het Zeeuwse vrijetijd domein: een situatieschets	3
3. Zeeuwse vrijetijdssector – de vraagzijde	8
4. Zeeuwse vrijetijdssector – het aanbod	17
5. Zeeuwse vrijetijdssector – impact op leefomgeving en samenleving	23
6. Projecten in en voor de regio	27
7. Verbinding tussen onderwijs en onderzoek	30
Bronnen	32

1 INLEIDING

Deze vierde Kennisupdate jaarrapportage van het HZ Kenniscentrum Kusttoerisme blikt terug op het jaar 2025. De rapportage biedt inzicht in de ontwikkelingen binnen de Zeeuwse vrijetijdssector, met aandacht voor de vraag, het aanbod en de impact die de sector heeft op Zeeland. Daarnaast geeft de jaarrapportage een overzicht van recent uitgevoerde onderzoeken en kennisactiviteiten van HZ Kenniscentrum Kusttoerisme.

HZ Kenniscentrum Kusttoerisme

HZ Kenniscentrum Kusttoerisme (KCKT) is dé kennispartner voor het Zeeuwse vrijetijdsdomein. We ontwikkelen kennis op basis van actuele en maatschappelijke vraagstukken in Zeeland. Deze kennis dragen we over aan overheden, ondernemers en maatschappelijke organisaties, zodat onderbouwde (beleids)keuzes kunnen worden gemaakt.

Om dit te realiseren, werken we nauw samen met partners in de regio, in Nederland en in het buitenland. Hieronder volgt een selectie van deze samenwerkingen:

- KCKT is onderdeel van HZ University of Applied Sciences en werkt samen met studenten en docenten van verschillende opleidingen, lectoraten en kenniscentra binnen de hogeschool.
- Met Impuls Zeeland werken we onder de noemer 'Toeristische Uitvoeringsalliantie' (TUA) aan een gezamenlijk werkprogramma dat mogelijk wordt gemaakt door de Provincie Zeeland. Ons onderzoek doen we voor en met overheden en ondernemers in Zeeland.
- Als partner in CELTH, het Centre of Expertise Leisure, Tourism & Hospitality waarin drie hogescholen hun krachten bundelen, maken we deel uit van alle relevante landelijke netwerken rondom toerisme en recreatie, zoals de Landelijke Data Alliantie.
- We werken al vele jaren samen met internationale partners in Interreg-projecten.

Dankzij deze samenwerkingen zijn we in staat de kennis en kunde van vele partijen samen te brengen en bruikbaar te maken voor de vraagstukken in de Zeeuwse vrijetijdssector.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 geeft een overzicht van het Zeeuwse vrijetijdsdomein. We beschrijven de positie van het domein in Zeeland en de belangrijkste thema's die richting geven aan de verdere ontwikkeling ervan.

In de volgende hoofdstukken volgt een verdieping aan de hand van achterliggende cijfers en onderzoeken. Zo staat in hoofdstuk 3 de vraagzijde van de vrijetijdssector centraal, zoals het aantal overnachtingen van verblijfsbezoekers en het aantal dagbezoeken. Hoofdstuk 4 richt zich vervolgens op het aanbod, waaronder de omvang van het logiesaanbod en de vrijetijdsvoorzieningen. Hoofdstuk 5 gaat in op de economische en maatschappelijke impact van de sector op Zeeland.

Hoofdstuk 6 biedt inzicht in diverse andere projecten waaraan KCKT in 2025 heeft gewerkt.

Hoofdstuk 7 laat zien hoe KCKT onderwijs en onderzoek verbindt binnen HZ University of Applied Sciences.

Onderzoeken en projecten zijn in deze rapportage beknopt beschreven. In de digitale versie kunt u doorklikken naar uitgebreide informatie op onze website. In de gedrukte versie verwijzen we naar www.kenniscentrumtoerisme.nl/kennisupdate2025, waar de meest relevante links uit de publicatie zijn weergegeven.

A scenic landscape photograph showing two riders on horses crossing a narrow stream. The rider in the foreground is on a brown and white pinto horse, while the second rider is on a dark horse. The stream is surrounded by tall, golden-brown grasses. In the background, there is a wooden bridge over the water and a low, vegetated dune under a blue sky with scattered clouds. The overall atmosphere is peaceful and rural.

2 HET ZEEUWSE VRIJETIJDSDOMEIN: EEN SITUATIESCHETS

Afbakening van het vrijetijd domein

De vrijetijd sector is een breed domein, waarin de bezoeker, de inwoner en hun vrijetijd activiteiten centraal staan. Het wordt gevormd door een combinatie van publieke en private partijen, maar ook particulieren zijn steeds vaker aanbieder in het vrijetijd domein, bijvoorbeeld via het verhuren van logies.

Een bezoeker komt meestal niet vanwege één specifiek bedrijf, maar vanwege het samenspel tussen verblijf, horeca, vermaak, landschap, winkels, vervoer en andere voorzieningen. Het gaat in het vrijetijd domein dan ook niet om het aanbod van één product, maar er is sprake van een samengesteld product, waarbij verschillende aanbieders zijn betrokken.

Vrijetijd activiteiten vinden plaats in diverse omgevingen, zoals de natuur, het landschap, stedelijke gebieden en de dagelijkse leefomgeving. De fysieke inrichting en sociale structuur van deze plekken zijn bepalend voor het functioneren van de vrijetijd sector, ook al zijn deze plekken niet uitsluitend voor de vrijetijd sector bedoeld. Het laat zien hoe sterk het vrijetijd domein verweven is met allerlei onderdelen van de maatschappij, economie en leefomgeving (CELTH, 2022). De overheid speelt een essentiële rol, zowel omdat veel vrijetijdsgedrag in het publieke domein plaatsvindt en omdat het scheppen van voorwaarden voor [maatschappelijke en culturele ontplooiing en voor] vrijetijd sbesteding als overheidstaak is verankerd in de Grondwet (artikel 22, lid 3).

Het belang van de vrijetijd sector

De vrijetijd sector is een van de topsectoren in Zeeland, zeker in economisch opzicht. KCKT heeft de totale uitgaven aan toerisme en vrijetijd activiteiten in Zeeland in 2024 geraamd op bijna € 4 miljard.

Ook qua werkgelegenheid is de sector van groot belang. In december 2024 waren er bijna 18.000 banen in de gastvrijheidssector in Zeeland (Arbeidsmarktmonitor Gastvrijheidssector, 2025). Daarmee was in 2024 ongeveer 1 op de 11 banen in Zeeland verbonden aan deze sector. Qua aantal directe banen is de gastvrijheidssector de vijfde sector in Zeeland, na zorg & welzijn, handel, industrie en zakelijke dienstverlening. Daarnaast zorgt de sector indirect voor nog veel meer werkgelegenheid, onder meer via bestedingen van bezoekers in andere sectoren en bij toeleveranciers.

Naast de economische betekenis draagt de vrijetijd sector in belangrijke mate bij aan de kwaliteit van leven van inwoners. Vrijetijdsvoorzieningen worden niet alleen gebruikt door bezoekers, maar vormen ook een vanzelfsprekend onderdeel van het dagelijks leven van Zeeuwen, bijvoorbeeld via routenetwerken voor wandelen en fietsen, evenementen en culturele voorzieningen. Daarmee draagt de sector bij aan de leefbaarheid en vitaliteit van dorpen en steden, en aan het functioneren van voorzieningen en infrastructuur.

Vrijetijd sbesteding speelt daarnaast een belangrijke rol in welzijn en gezondheid. Uit het gezondheidsonderzoek van het RIVM (2024) blijkt dat 8 op de 10 Nederlanders een of meer vormen van vrijetijd sbesteding of ontspanning benoemt als bron van geluk, zoals vakanties en eropuit gaan. Ontspanning, ontmoeting en het maken van gezamenlijke ervaringen dragen bij aan mentale veerkracht en een gezonde balans in het dagelijks leven. Een goed en toegankelijk vrijetijd saanbod is daarmee niet alleen economisch relevant, maar ook van betekenis voor het welzijn van inwoners.

Het Zeeuwse vrijetijd domein in transitie

De Zeeuwse vrijetijd sector bevindt zich in een fase van verandering die niet los kan worden gezien van bredere maatschappelijke ontwikkelingen. Veranderingen in demografie, leefstijl, economie en ruimtegebruik hebben directe invloed op de manier waarop mensen hun vrije tijd besteden en hoe bestemmingen als Zeeland daarop inspelen. Recente cijfers laten zien dat Zeeland terrein verliest, met name op de Nederlandse markt, wat wijst op een afnemende vanzelfsprekendheid van de bestemming.

Tegelijkertijd staat de sector onder druk door ruimtelijke schaarste, arbeidsmarkt krapte en groeiende aandacht voor de impact van toerisme en recreatie op natuur, leefomgeving en samenleving. In de bredere transitie waarin Zeeland zich ontwikkelt als economische motor – met nadruk op energie zekerheid en groene industrie – blijft de rol van recreatie en toerisme relatief onderbelicht. Juist het vrijetijd domein draagt echter bij aan leefkwaliteit, gezondheid en het dagelijks gebruik van de ruimte. Dit vraagt om een explicietere positionering van recreatie en toerisme binnen ruimtelijke en maatschappelijke keuzes.

Het afnemende marktaandeel maakt zichtbaar dat maatschappelijke ontwikkelingen en veranderingen binnen de vrijetijdssector niet alleen toekomstverwachtingen zijn, maar nu al doorwerken in de positie van Zeeland als bestemming. Dit onderstreept de noodzaak om recreatie en toerisme expliciet mee te nemen in de bredere keuzes die Zeeland maakt over ruimte, economie en leefkwaliteit. In dit hoofdstuk worden de belangrijkste thema's beschreven die richting geven aan de verdere ontwikkeling van het Zeeuwse vrijetijd domein, waarbij niet alleen de economische betekenis van toerisme, maar ook de relatie met leefkwaliteit, gezondheid, ruimtegebruik en ondernemerschap in samenhang wordt beschouwd.

VAN VANZELFSPREKENDE GROEI NAAR BEWUSTE KWALITEIT

De Zeeuwse vrijetijdseconomie is sterk gegroeid vanuit kusttoerisme en verblijfsrecreatie. Lange tijd kon een belangrijk deel van de sector leunen op het locatievoordeel van Zeeland: kust, landschap en relatieve rust zorgden voor een stabiele en voorspelbare vraag. Dit droeg bij aan werkgelegenheid en regionale bekendheid, maar ook aan een zekere eenzijdigheid in aanbod en ruimtegebruik.

Dat groeimodel komt onder druk te staan. Ruimte is schaars, natuur en leefomgeving staan onder spanning en de frictie met inwoners neemt toe. Tegelijkertijd veranderen de verwachtingen van zowel bezoekers als inwoners. Vrije tijd draait minder om "er even tussenuit" en meer om betekenisvolle tijd: rust, ruimte, authenticiteit en aandacht. Mensen zijn minder bereid zich aan te passen aan drukte, standaardisatie of eenzijdig aanbod. De ervaren prijs-kwaliteitverhouding wordt steeds belangrijker: een hogere prijs is alleen acceptabel wanneer deze wordt ondersteund door onderscheidende kwaliteit.

De recente stagnering van het verblijfstoerisme onderstreept dit. Zeeland verliest marktaandeel, vooral buiten vakanties en piekperiodes. Dit wijst op een samenloop van factoren, waaronder veranderende voorkeuren van bezoekers, toenemende concurrentie en een aanbod en profiel dat niet altijd voldoende meebeweegt met deze ontwikkelingen. Tegelijk ligt hierin ook een kans. De kernkwaliteiten van Zeeland – landschap, water, stilte en kleinschaligheid – sluiten juist goed aan bij de groeiende behoefte aan rust en ruimte. Die ruimte is daarmee geen restfactor, maar een primaire randvoorwaarde voor de kwaliteit en toekomstbestendigheid van de vrijetijdsector.

Wanneer kwaliteit en ruimte niet expliciet worden beschermd en ontwikkeld, verliest een gebied zijn samenhang en karakter. Vrije tijd vraagt daarom om bewuste keuzes in kwaliteit, schaal en ruimtelijke inrichting, en kan niet langer als restfunctie worden beschouwd. Dit betekent dat niet elke vorm van groei wenselijk of houdbaar is, en dat het sturen op onderscheidende kwaliteit belangrijker wordt dan het accommoderen van volume.

Daarbij wordt steeds duidelijker dat vrije tijd meer is dan een economische activiteit. De inrichting van recreatieve ruimte en voorzieningen raakt direct aan leefkwaliteit, gezondheid en het dagelijks functioneren van dorpen en steden. Keuzes over vrijetijdspending zijn daarmee onlosmakelijk verbonden met bredere ruimtelijke en maatschappelijke afwegingen.

SPREIDING, RITME EN HET DAGELIJKS GEBRUIK VAN VRIJE TIJD

Een structureel kenmerk van het Zeeuwse vrijetijd domein is de ongelijke verdeling in tijd en ruimte. Drukke concentreert zich op bekende kustlocaties en in het hoogseizoen, terwijl andere gebieden en perioden relatief rustig blijven. Dit leidt tot overbelasting van natuur en leefomgeving, economische kwetsbaarheid en sterk seizoensgebonden voorzieningen.

Tegelijkertijd verandert het ritme van vrije tijd. Mensen plannen hun vrije tijd steeds minder uitsluitend rond vakanties en steeds vaker in kortere momenten, verspreid over het jaar. Dat vraagt om flexibiliteit en ruimte voor persoonlijke invulling. In Zeeland staat deze ontwikkeling op gespannen voet met een praktijk die sterk is gericht op piekperiodes en mooiweerbezoek.

Daarbij speelt het vrijetijdsgedrag van inwoners een belangrijke rol. Voor veel Zeeuwen vindt vrije tijd plaats dichtbij huis. Nabijheid, toegankelijkheid en herkenbaarheid zijn vaak belangrijker dan de 'toeristische beleving'. Wandelen, fietsen, sporten, ontmoeten en cultuurbezoek vormen een wezenlijk onderdeel van het dagelijks leven en dragen bij aan leefbaarheid, met name in dorpen en kleinere kernen waar voorzieningen onder druk staan.

De kans ligt in het verbinden van deze werelden. Vrijetijdinfrastructuur en openbare ruimte die goed functioneren voor dagelijks gebruik door inwoners, versterken vaak ook de kwaliteit van het bezoek. Wanneer vrije tijd niet primair wordt ontworpen voor piekgebruik, maar voor continu en divers gebruik,

ontstaat meer spreiding en robuustheid. Jaarrond functioneren vraagt daarbij om een minder sterke afhankelijkheid van vakantieperiodes en mooi weer, met een stevigere invulling van voor- en naseizoen en behoud van een rustigere winterperiode gericht op rust, herstel en onderhoud.

INWONERS, IDENTITEIT EN EIGENAARSCHAP

De relatie tussen vrijetijdsbesteding en leefomgeving wordt steeds zichtbaarder. Inwoners accepteren recreatie en toerisme vooral wanneer zij zich herkennen in de ontwikkeling van hun omgeving en wanneer voorzieningen ook voor hen waarde hebben in het dagelijks leven. Tegelijkertijd zoeken bezoekers juist die lokale identiteit en authenticiteit die voortkomt uit het echte gebruik van plekken en landschappen.

Authenticiteit is daarmee geen marketingconcept, maar ontstaat doordat vrije tijd is ingebed in het dagelijks leven van inwoners. Plekken die worden gebruikt om te wandelen, sporten, ontmoeten of cultuur te beleven, krijgen betekenis door herhaald gebruik. Dit maakt gebieden herkenbaar en geloofwaardig. Wanneer vrijetijdsaanbod primair wordt ontworpen voor incidenteel bezoek, los van het dagelijks leven, verliest het aan authenticiteit en wordt het inwisselbaar.

Voor ondernemerschap betekent dit dat onderscheidend vermogen steeds minder zit in losse concepten en steeds meer in verbondenheid met de omgeving en haar gebruikers. Ondernemers die aansluiten bij lokale routines en verhalen versterken bestaande kwaliteit, vergroten draagvlak en bouwen aan robuustere verdienmodellen, juist buiten piekperiodes. Ook voor gebiedsontwikkeling heeft dit consequenties. Vrije tijd is geen toevoeging achteraf, maar een integraal onderdeel van hoe gebieden functioneren. Ontwerp dat uitgaat van meervoudig en dagelijks gebruik voorkomt scheiding tussen toeristische plekken en leefgebieden en versterkt identiteit en samenhang.

VRIJE TIJD ALS ONDERDEEL VAN WELZIJN EN GEZONDHEID

Het benutten van vrijetijdsbesteding voor gezondheid en welzijn wordt steeds belangrijker. Bewegen, ontspanning, ontmoeting en cultuur spelen een belangrijke rol in preventie en in het verminderen van zorgdruk. In de Nederlandse samenleving, en in Zeeland in het bijzonder, is dit van groot belang, onder meer vanwege de vergrijzing en de druk op zorgvoorzieningen.

Voor Zeeland betekent dit dat vrije tijd niet los kan worden gezien van het zorg- en gezondheidslandschap. Wandel- en fietsroutes, sportvoorzieningen, culturele activiteiten en toegankelijke natuur vervullen daarmee een bredere functie dan recreatie alleen. Ze dragen bij aan een gezonde leefstijl, mentale veerkracht en sociale samenhang. Voor inwoners zijn dit plekken van ontmoeting en structuur; voor bezoekers zijn het dragers van kwaliteit en authenticiteit. Wanneer deze functies samenkomen, versterken ze elkaar. Dit vraagt om expliciete erkenning van vrije tijd als onderdeel van de sociale infrastructuur.

DUURZAAMHEID ALS RANDVOORWAARDE VOOR CONTINUÏTEIT

Duurzaamheid is in Zeeland geen abstract thema. Klimaatverandering, stikstofproblematiek en de druk op natuur en landschap maken duidelijk dat het bestaande systeem zijn grenzen bereikt. Tegelijkertijd blijkt in de praktijk dat gasten – bezoekers én inwoners – hun gedrag zelden structureel aanpassen op basis van morele oproepen. Hoewel het bewustzijn over duurzaamheid en impact toeneemt, blijven comfort, prijs en gemak doorslaggevend.

Verduurzaming kan daarom niet leunen op vrijwillige keuzes van gasten alleen, maar vraagt om een inrichting waarin duurzame keuzes logisch en vanzelfsprekend zijn. De manier waarop ruimte, mobiliteit en voorzieningen zijn georganiseerd, is daarbij bepalend. Hier ligt in belangrijke mate een rol voor overheden in het realiseren van collectieve randvoorwaarden, zoals duurzame mobiliteit, energie- en logistieke infrastructuur, waarop bedrijven kunnen aansluiten. Deze integrale inrichting is geen vervanging van individuele ondernemerskeuzes, maar een noodzakelijke voorwaarde om die keuzes haalbaar en effectief te maken. Juist via dergelijke voorzieningen – bijvoorbeeld rond bevoorrading, elektrisch vervoer en bereikbaarheid – wordt verduurzaming voor ondernemers praktisch uitvoerbaar en schaalbaar.

Voor ondernemers vraagt dit om forse investeringen, vaak zonder directe opbrengst. In een sector met smalle marges is dat een reëel risico. Tegelijkertijd wordt duidelijk dat niet investeren eveneens risico's met zich meebrengt, door stijgende kosten, strengere regelgeving en veranderende verwachtingen van financiers en ketenpartners. Duurzaamheid verschuift daarmee van een ideologische keuze naar een strategische afweging, waarin individuele investeringsbeslissingen steeds sterker samenhangen met collectieve en ruimtelijke keuzes.

ONDERNEMERSCHAP, INNOVATIE EN TOEKOMSBESTENDIGHEID

Tegen deze achtergrond van veranderende eisen en investeringsopgaven wordt het vrijetijd domein in sterke mate gedragen door ondernemers, veelal familiebedrijven en kleinschalige ondernemingen. Zij opereren in een context van smalle marges, seizoensafhankelijkheid en toenemende druk op personeel en organisatie. De aanhoudende arbeidsmarktkrapte legt deze kwetsbaarheid bloot en vergroot de noodzaak om werk anders te organiseren en samen te werken.

Tegelijkertijd nemen de verwachtingen van bezoekers toe. Betrouwbaarheid, kwaliteit en continuïteit worden steeds belangrijker, ongeacht seizoen of schaal. Dit stelt hogere eisen aan professionaliteit en organisatiekracht, juist bij bedrijven die traditioneel sterk leunen op informele structuren en persoonlijke inzet.

Innovatie en digitalisering spelen hierin een belangrijke rol, niet als doel op zich, maar als middel om efficiënter te werken, schaarste op te vangen en kwaliteit te borgen. Digitale toepassingen kunnen processen verlichten, dienstverlening verbeteren en nieuwe vormen van contact met gasten mogelijk maken. Tegelijk verandert de manier waarop mensen bestemmingen ontdekken en vergelijken. Zichtbaarheid, positionering en reputatie krijgen daarmee een grotere betekenis, vooral voor het bereiken van nieuwe doelgroepen en voor functioneren buiten de traditionele piekmomenten.

Deze ontwikkelingen maken duidelijk dat toekomstbestendig ondernemerschap geen vanzelfsprekendheid is. Vernieuwing en innovatie vragen om blijvende investeringen in kennis, vaardigheden en organisatiekracht. Het vermogen om mee te bewegen met veranderende marktomstandigheden, technologische ontwikkelingen en maatschappelijke verwachtingen bepaalt in toenemende mate het bestaansrecht van bedrijven. Dit onderstreept het belang van een omgeving waarin ondernemers worden ondersteund in leren, samenwerken en doorontwikkelen, zodat vernieuwing niet incidenteel is, maar structureel kan plaatsvinden.

TEN SLOTTE: SAMENWERKING ALS SLEUTEL TOT SUCCES

Het Zeeuwse vrijetijd domein bevindt zich in een overgangsfase. Oude zekerheden verdwijnen, maar daartegenover ontstaat ruimte voor nieuwe perspectieven. De kernopgave ligt in het aanbrengen van samenhang en richting: sturen op kwaliteit in plaats van volume, op maatschappelijke meerwaarde in plaats van aantallen en op jaarrond relevantie voor inwoners en bezoekers. Voor ondernemers ligt hierin geen eenvoudig pad, maar wel een toekomstperspectief dat draait om onderscheidend vermogen, robuustere verdienmodellen en een sterkere verankering in gebied en gemeenschap.

Tegelijkertijd wordt steeds duidelijker dat deze opgave niet los kan worden gezien van andere grote keuzes waar Zeeland voor staat. Recreatie en toerisme raken direct aan vraagstukken rond ruimtegebruik, gezondheid, bereikbaarheid, energie en economische ontwikkeling. De manier waarop ruimte wordt verdeeld, infrastructuur wordt ingericht en functies worden gecombineerd, bepaalt mede of Zeeland zich kan ontwikkelen als een leefbare, gezonde en economisch vitale regio. Dit vraagt om domeinoverstijgende afwegingen waarin recreatie en toerisme volwaardig worden meegenomen als onderdeel van brede welvaart, en niet langer als afgeleide of restcategorie. De wijze waarop deze keuzes gezamenlijk en integraal worden gemaakt, bepaalt of het vrijetijd domein perspectief biedt voor ondernemers én bijdraagt aan een toekomstbestendig Zeeland.

3 ZEEUWSE VRIJETIJDSECTOR: DE VRAAGZIJDE

Het thema vraag richt zich op de gebruikers van de vrijetijdsector: verblijfstoeristen, dagbezoekers en eigen inwoners. Samen 'vragen' zij om activiteiten, horeca, vermaak en verblijf. KCKT brengt het gedrag van deze type bezoekers in kaart.

Verblijfsbezoek – een terugblik

Verblijfsbezoekers zijn bezoekers die één of meer nachten in Zeeland verblijven. In veel gevallen gaat het om vakantiegangers, maar ook gasten met een zakelijk bezoekmotief en vaste gasten, die een tweede thuis in Zeeland hebben, worden onder de verblijfsbezoekers geteld.

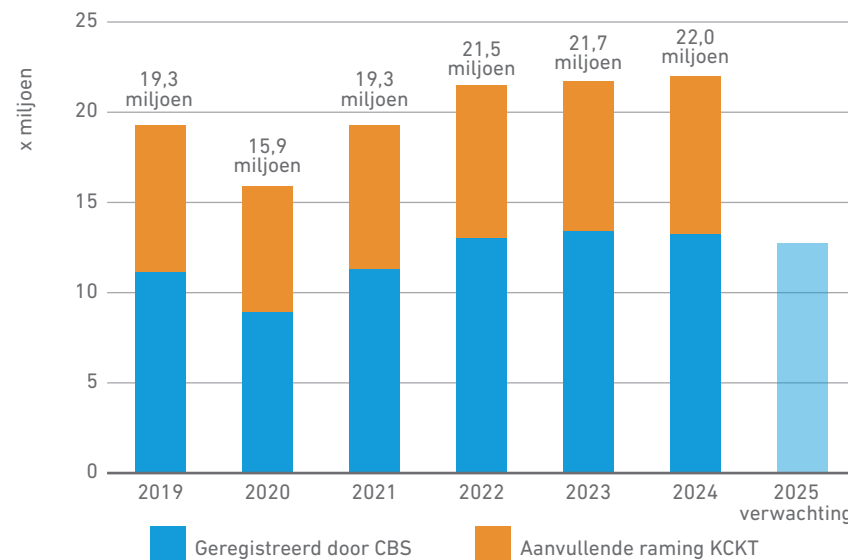
Verblijfsbezoek wordt doorgaans gemeten aan de hand van het aantal overnachtingen. Een gezelschap van 4 personen die samen 3 nachten in Zeeland verblijft, telt daarmee voor 12 overnachtingen. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) meet het aantal overnachtingen van Nederlandse en buitenlandse gasten bij geregistreerde toeristische accommodaties. Bij deze aanpak blijft een deel van het verblijfstoerisme echter buiten beeld, zoals kleine (vaak particuliere) logiesaanbieders, vaste gasten (mensen met een eigen vakantieverblijf zoals een stacaravan of een tweede woning) en watersport. Om een completer beeld te geven, vullen wij de beschikbare data van het CBS aan door middel van gemeentelijke cijfers vanuit toeristen- en forensenbelasting; weergegeven in figuur 3.1.

DEFINITIEVE JAARCIJFERS VOOR 2024

Volgens de raming van KCKT werden in 2024 circa 22 miljoen overnachtingen in Zeeland doorgebracht, een stijging van 1% ten opzichte van 2023 en het hoogste aantal tot nu toe.

Deze stijging verbloemt dat het aantal overnachtingen in geregistreerde toeristische accommodaties in 2024 is afgenomen. In 2024 werden minder nachten toeristisch gekampeerd. Deze daling werd grotendeels goedge maakt door verblijf in vakantiewoningen en verhuur chalets. Per saldo mat het CBS 1% minder overnachtingen. Echter, het verblijf in particulier verhuurde accommodaties en in tweede woningen nam in 2024 wel toe. Vandaar dat het totaal aantal door KCKT geraamde overnachtingen toch nog is gestegen ten opzichte van 2023.

Figuur 3.1 – Aantal overnachtingen in Zeeland (bron: CBS, aangevuld door KCKT)

VOORLOPIG BEELD 2025

Tijdens het samenstellen van deze rapportage zijn voorlopige CBS-cijfers beschikbaar voor de periode januari tot en met november 2025. Deze laten een daling zien van het aantal overnachtingen in Zeeland van 4% ten opzichte van dezelfde periode in 2024, terwijl landelijk een stijging van 2% is waargenomen.

De daling van het aantal overnachtingen in Zeeland is in deze periode vooral zichtbaar onder Nederlandse gasten (-6%), terwijl dit segment landelijk stabiel bleef. Ook het aantal buitenlandse gasten nam af (-3%), in tegenstelling tot de landelijke stijging van 5%. Deze ontwikkeling kan niet worden verklaard door incidentele of externe factoren; het weer in 2025 was overwegend gunstig.

In december 2025 heeft KCKT een [expertsessie](#) georganiseerd om onder meer inzicht te krijgen in de oorzaken van de afname. Hieruit kwamen de volgende belangrijke aandachtspunten naar voren:

Afhankelijk van vakantieperiodes: Er is de indruk dat Zeeland steeds minder wordt gezien als een bestemming die jaarrond aantrekkelijk is. In vergelijking met andere kustregio's lijkt het te ontbreken aan voldoende slechtweervoorzieningen en concrete aanleidingen voor bezoek buiten vakanties, feestdagen en mooi weer. Dit maakt de bestemming kwetsbaar en leidt tot grote schommelingen in bezetting en opbrengsten.

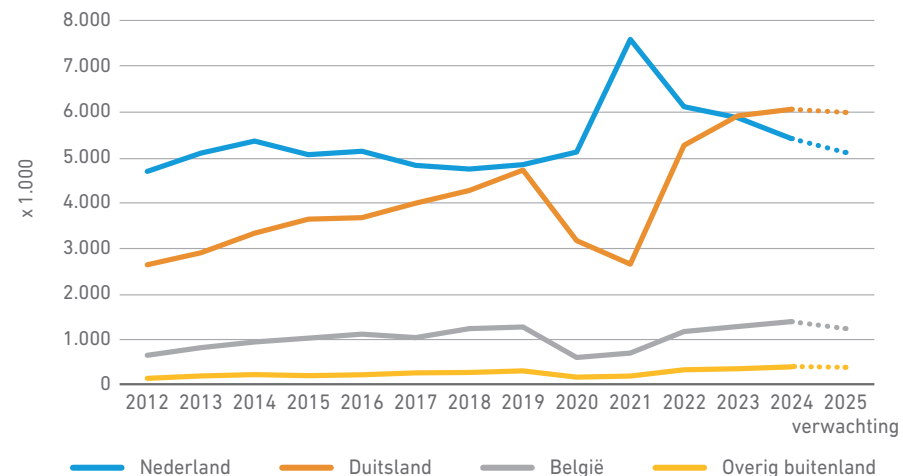
Prijs-kwaliteit onder druk: Het prijsniveau in Zeeland bevindt zich aan de bovenkant van de markt. Hoewel er vraag is naar kwalitatief hoogstaande bestemmingen én bereidheid om hiervoor te betalen, lijkt de ervaren prijs-kwaliteitverhouding onder druk te staan. Zeeland wordt relatief duur gevonden. Prijs zal niet dé oorzaak van de daling zijn, maar wordt wel gezien als een versterkende factor binnen een al kwetsbare positie.

De volledige en definitieve jaarcijfers voor 2025 worden in de tweede helft van 2026 verwacht. Daarom is de hiernavolgende informatie over herkomst, bestemming binnen Zeeland en bezoek per accommodatietype hoofdzakelijk gebaseerd op 2024.

HERKOMST VERBLIJFSBEZOEKERS

Uit de overnachtingscijfers van het CBS blijkt dat 59% van alle overnachtingen in Zeeland in 2024 afkomstig was van buitenlandse bezoekers, ver boven het landelijk gemiddelde van 42%. Het gaat vooral om gasten uit Duitsland en België, zij zijn goed voor respectievelijk 77% en 18% van alle buitenlandse overnachtingen in Zeeland. De overige slechts 5% is afkomstig uit andere herkomstlanden.

Figuur 3.2 - Aantal overnachtingen in Zeeland naar herkomstland (bron: CBS)

Nederlandse markt haakt af: Op de binnenlandse vakantiemarkt heeft Zeeland een klein en dalend marktaandeel. Slechts 6,4% van alle binnenlandse overnachtingen vond in 2024 plaats in Zeeland. Dit is het laagste aandeel sinds het begin van de trendreeks in 2012, en op basis van voorlopige CBS-cijfers van januari tot november 2025 is het marktaandeel verder gedaald. Uit een analyse van online zoekgedrag en de [Vakantie Sentiment Monitor van NBTC](#) (2026) blijkt dat ook de intentie om Zeeland te bezoeken afneemt op de Nederlandse markt. Dit is zorgelijk, omdat bezoekintentie vaak een voorloper is van daadwerkelijk reisgedrag. Als deze trend doorzet, kan dit op middellange termijn veel impact hebben op het aantal vakanties in Zeeland.

Duitse markt nog altijd kansrijk: Het aantal Duitse overnachtingen is het afgelopen decennium sterk gegroeid. Na Noord-Holland ontvangt Zeeland het hoogste aantal overnachtingen uit Duitsland. Voor veel Duitsers is Zeeland de meest nabijgelegen kustregio. Tegelijkertijd is Zeeland volgens experts te afhankelijk geworden van deze markt, vooral in het hoogseizoen. Zo leidde de beperkte overlap tussen Nederlandse en Duitse vakanties het afgelopen jaar tot duidelijke dips in de bezetting, met name in juli 2025. Juist buiten de schoolvakanties liggen dus kansen bij specifieke doelgroepen, zoals senioren, fietsers, natuurliefhebbers en reizigers met een hond. Meer inzicht in het reisgedrag van [Duitsers](#) is beschikbaar op de website van NBTC.

Groeikansen in andere herkomstlanden: Naast Duitsland liggen er volgens experts in de Zeeuwse vrijetijdssector reële groeikansen in andere herkomstlanden, met name in zogeheten automarkten. Zwitserland, Luxemburg en delen van Frankrijk laten elders in Nederland sterke groei zien en sluiten qua bereikbaarheid en profiel goed aan bij Zeeland. Ook België blijft een stabiele en kansrijke markt, waarin Zeeland binnen Nederland de nummer één-positie heeft qua overnachtingen. Deze markten vragen om meer gerichte communicatie, passende proposities en betere internationale vindbaarheid. Meer informatie over het reisgedrag van **Belgen** en **Fransen** is te vinden op de website van NBTC.

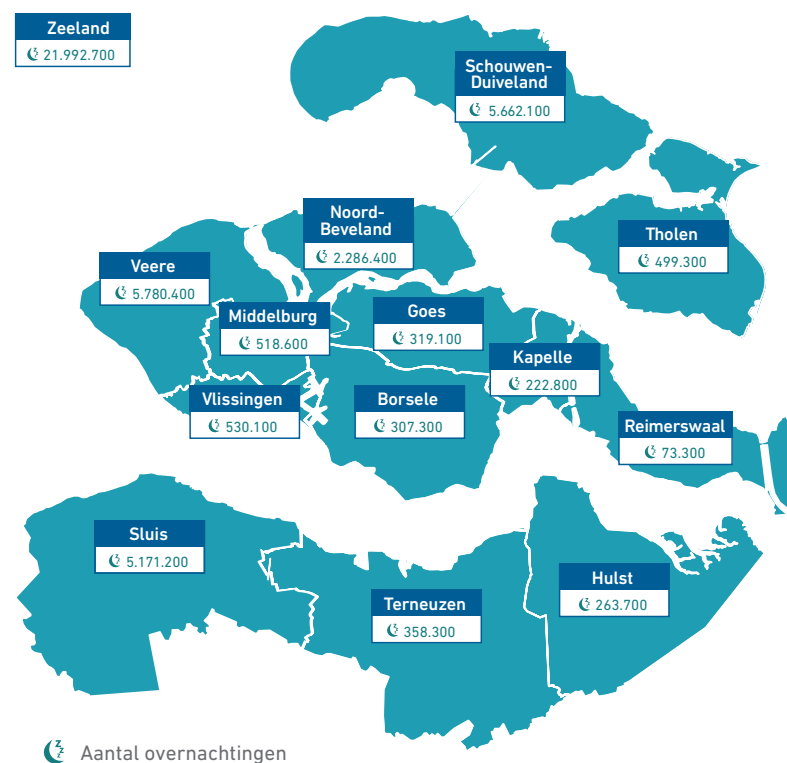
VERBLIJFSBEZOEK PER GEMEENTE

Op basis van toeristen- en forensenbelasting¹ maakt KCKT jaarlijks een raming van het aantal overnachtingen per Zeeuwse gemeente. Hieruit blijkt dat Veere de meeste overnachtingen ontving in 2024 (bijna 5,8 miljoen), gevolgd door Schouwen-Duiveland (bijna 5,7 miljoen) en Sluis (bijna 5,2 miljoen).

Vergeleken met de periode voor corona (2019) is het aantal overnachtingen in alle gemeenten toegenomen. In de binnenlandse gemeenten groeide het aantal overnachtingen ruim tweemaal zo snel (+23%) als aan de kust (Noord-Beveland, Schouwen-Duiveland, Sluis en Veere; +10%). Het aandeel van de binnenlandse gemeenten binnen het totaal blijft echter beperkt; 86% van alle overnachtingen vond in 2024 plaats in de kustgemeenten, ten opzichte van 87% in 2019.

¹ Voor gemeenten die geen toeristenbelasting of watertoeristenbelasting heffen, is het aantal overnachtingen geraamd op basis van de omvang van het aanwezige verblijfsaanbod en overnachtingscijfers in vergelijkbare gemeenten. Voor eigenaren van tweede woningen, jaar- en seizoenplaatshouders op campings en booteigenaren met een vaste ligplaats wordt gerekend met een gemiddeld aantal overnachtingen per jaar, gebaseerd op ons onderzoek naar **vaste gasten in Zeeland** uit 2022.

Figuur 3.3 - Overnachtingen per gemeente in 2024 (bron: berekening KCKT)

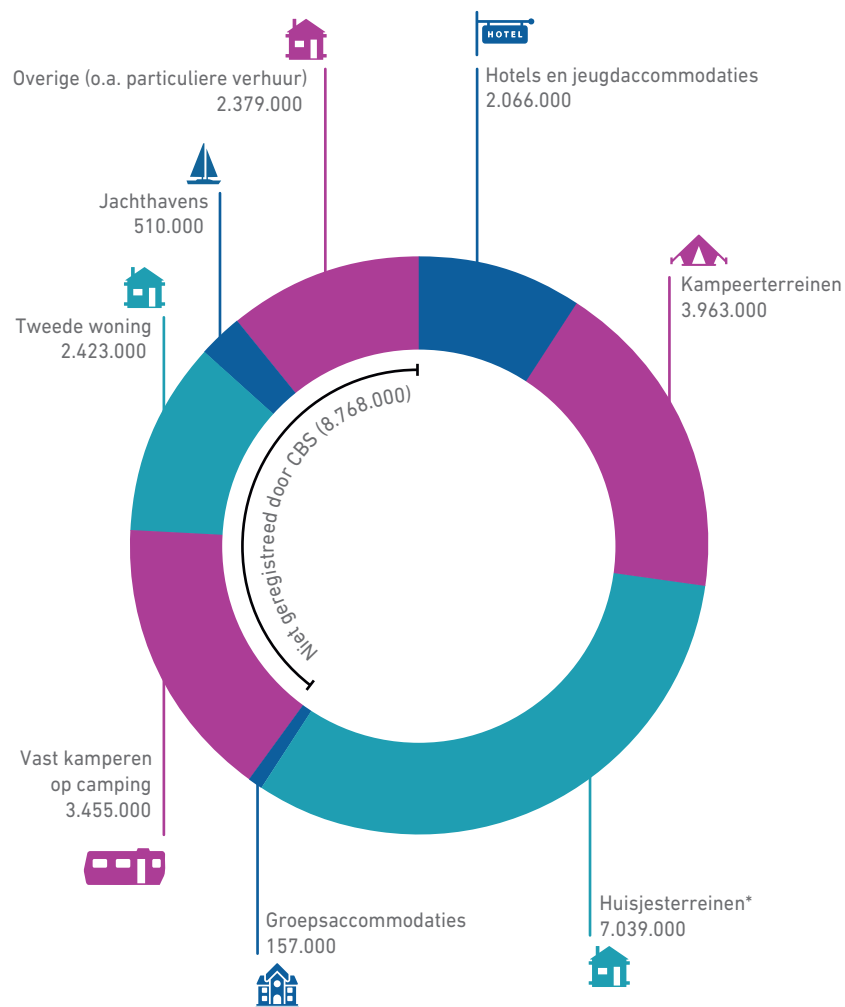

VERBLIJFSBEZOEK PER ACCOMMODATIETYPE

Zoals eerder genoemd, brengt het CBS alleen overnachtingen in geregistreerde toeristische accommodaties in kaart. Aanvullend raamt het KCKT het aantal overnachtingen van vaste gasten op campings en in tweede woningen, in jachthavens en in kleine, veelal particulier verhuurde accommodaties (zie figuur 3.4).

In Zeeland vond in 2024 een groot deel van de overnachtingen plaats op huisjesterreinen (vakantiewoningen, appartementen en verhuurchalets): ruim 7 miljoen. Toeristisch kamperen staat op de tweede plaats met bijna 4 miljoen overnachtingen. Het derde meest gekozen accommodatietype is vast kamperen op campings, bijvoorbeeld in een eigen stacaravan op een jaarplaats of een kampeermiddel op een seizoenplaats.

Figuur 3.4 - Overnachtingen naar accommodatietype in 2024 (bron overnachtingen naar accommodatietype: CBS Statistiek Logiesaccommodaties; bron aanvullende raming (niet geregistreerde overnachtingen door CBS): KCKT)

* Een terrein of complex met vakantiewoningen, chalets, stacaravans of appartementen die hoofdzakelijk (centraal) door de exploitant worden verhuurd.

PARTICULIERE VERHUUR

De Landelijke Data Alliantie, een samenwerkingsverband waar KCKT bij is aangesloten om kennis te delen en nieuwe data te ontwikkelen in de gastvrijheidssector, publiceerde in 2025 een **infographic** over particuliere verhuur via online platforms zoals Airbnb en Booking.com. De gegevens zijn gebaseerd op door Eurostat verzamelde data.

Hieruit blijkt dat in 2024 bijna 1,6 miljoen overnachtingen in particuliere verhuuraccommodaties in Zeeland hebben plaatsgevonden. Dit is een stijging van 17% ten opzichte van 2023 en een stijging van 75% ten opzichte van het precoronajaar 2019. Het aantal overnachtingen groeit in Zeeland sneller dan gemiddeld in Nederland. In 2024 nam Zeeland de tweede positie in van meest bezochte provincies wat betreft overnachtingen in particuliere verhuur, en haalde daarmee Zuid-Holland in, terwijl Noord-Holland op de eerste plaats bleef.

Deze groeicijfers zijn opmerkelijk als we kijken naar de ontwikkeling van overnachtingen in reguliere bedrijven. Volgens de eerder in dit hoofdstuk gepresenteerde cijfers van CBS staan de overnachtingen in reguliere logiesbedrijven in Zeeland nu al enkele jaren onder druk. De groei van particuliere verhuur wijst er daarmee op dat dit segment in toenemende mate concurrerend is ten opzichte van het reguliere aanbod, zowel qua prijs als qua type verblijf en locatie. Op basis van de KCKT-raming van 22 miljoen overnachtingen in Zeeland in 2024 vertegenwoordigt particuliere verhuur inmiddels circa 7% van het totaal, tegenover 5% in 2019. Zo komt het particuliere segment steeds dichterbij het marktaandeel van de hotelsector (9%). Dat maakt particuliere verhuur niet langer een randverschijnsel, maar een structurele factor in de Zeeuwse logiesmarkt, met impact op ondernemers en de leefomgeving.

Leefstijlvinder: van inzicht naar praktische toepassing in de verblijfsrecreatie

De Leefstijlvinder helpt ondernemers en beleidsmakers beter te begrijpen wie hun gasten zijn, wat zij belangrijk vinden en hoe zij keuzes maken in hun vrije tijd en op vakantie. Op basis van onderzoek worden zeven verschillende leefstijlen onderscheiden, die inzicht geven in drijfveren, waarden en gewenste beleving. Daarmee gaat de Leefstijlvinder verder dan traditionele doelgroepen op basis van leeftijd of samenstelling: het ene huishouden is immers het andere niet.

Nieuw in 2025: Toolkit Verblijfsrecreatie

Met deze nieuwe toolkit kunnen ondernemers in de verblijfsrecreatie concreet aan de slag met leefstijlen. De toolkit biedt een praktisch stappenplan om het aanbod te 'kleuren', inzicht te krijgen in de huidige gasten, vraag en aanbod met elkaar te vergelijken en gerichte keuzes te maken in productontwikkeling, marketing en samenwerking. Zo helpt de toolkit ondernemers om bewuster te kiezen voor doelgroepen die passen bij hun accommodatie en de beleving die zij willen bieden – en dit effectief te communiceren.

De Toolkit Verblijfsrecreatie is beschikbaar via het [Leefstijlvinder platform](#) en vormt een waardevolle aanvulling op de bestaande kennis en toolkits rondom natuurbeleving, cultuur en duurzaamheid.

Verblijfsbezoek – vooruitblik

PROGNOSE VERBLIJFSBEZOEK IN 2035

Begin 2025 publiceerden NBTC en CELTH, met medewerking van HZ Kenniscentrum Kusttoerisme, een prognose voor het [verblijfsbezoek tot 2035](#). Landelijk werd een groei van 24% in het aantal verblijfs gasten verwacht in 2035 ten opzichte van het door het CBS gemeten aantal in 2023. Voor Zeeland bleef de prognose daarbij achter, met een verwachte groei van 18%. De uitgangspositie van Zeeland was daarmee al relatief zwak.

De prognose is uitgedrukt in aantallen gasten en niet in overnachtingen. Dit onderscheid is essentieel. Volgens CBS-cijfers nam de gemiddelde verblijfsduur in Zeeland in 2024 en 2025 af, doordat overnachtingen achterbleven bij de ontwikkelingen in het aantal gasten. De feitelijke benutting van het toeristisch aanbod staat daardoor onder druk.

Mensen plannen hun vrije tijd steeds minder uitsluitend rond vakantieperiodes en steeds vaker in kortere momenten, verspreid over het jaar. Daarom is het aannemelijk dat de verblijfsduur korter zal blijven, hetgeen de verwachte groei zal dempen. Bovendien blijkt uit de [Vakantie Sentiment Monitor](#) van NBTC dat er sprake is van een dalende vakantie-intentie: Zeeland wordt door Nederlanders steeds minder vaak genoemd als bestemming voor de eerstvolgende binnenlandse vakantie.

Landelijk sluit de ontwikkeling tot nu toe aan bij de prognose, maar Zeeland wijkt hiervan af. Op basis van de huidige gegevens is het aannemelijk dat Zeeland ook in de komende jaren zal achterblijven en dat de eerdere groeiverwachting niet gerealiseerd zal worden, tenzij er effectief wordt ingespeeld op de kansen en uitdagingen zoals beschreven in hoofdstuk 2.

Impact van BTW verhoging op de vraag

In januari 2026 heeft NBTC de [Forecast 2026](#) gepubliceerd, waarin de verwachtingen voor het verblijfstoerisme in Nederland worden beschreven. Daaruit blijkt dat verblijfstoeristen terughoudender zullen worden, onder meer door de ingevoerde btw-verhoging op logies. De verwachting is dat reizigers kiezen voor kortere verblijven, goedkopere accommodaties en in sommige gevallen voor andere bestemmingen. NBTC verwacht dat het aantal Nederlandse verblijfgasten in eigen land in 2026 licht zal dalen, met -1% ten opzichte van 2025, na een groei van 1% een jaar eerder. Het aantal overnachtingen door Nederlandse gasten zal sterker afnemen, met 1,5%.

Daarnaast wordt verwacht dat de groei van het aantal verblijfgasten uit Duitsland en België afvlakt, tot respectievelijk 0,5% en 1%. Het aantal overnachtingen door Duitse gasten zal naar verwachting met 1% dalen, terwijl het aantal overnachtingen door Belgische gasten met 1% zal toenemen, mede door het behoud van de koopkracht in België.

NBTC ziet ondanks de afzwakkende groei in 2026 toch redenen voor voorzichtig optimisme. De landelijke prognose tot 2035 blijft vooralsnog ongewijzigd.

WIE ZIJN DE VERBLIJSBEZOEKERS VAN DE TOEKOMST?

Naast inzicht in het verwachte aantal verblijfsbezoekers, heeft KCKT in samenwerking met het European Tourism Futures Institute van NHL Stenden onderzoek gedaan naar de wensen en voorkeuren van deze toekomstige bezoekers. Dit onderzoek, uitgevoerd in het najaar van 2024, schetst een beeld van de gast van de toekomst in Zeeland in 2040.

Naar verwachting zullen in 2040 de jongere generaties Y, Z en Alpha (geboren na 1986) de voornaamste bezoekers van Zeeland zijn. Deze groepen hechten veel waarde aan authenticiteit en kwaliteit, en hebben een voorkeur voor kleinschalige, duurzame accommodaties en activiteiten die bijdragen aan de regio. Hoewel technologische innovatie en digitalisering een belangrijke rol spelen in hun vakantiebeleving, blijft een persoonlijke benadering essentieel. Nederland, Duitsland en België zullen in 2040 bovendien nog steeds verantwoordelijk zijn voor de overgrote meerderheid van de verblijfsbezoekers in Zeeland, ondanks de verwachte toename van gasten uit niet-traditionele herkomstlanden.

Het rapport [Gast van de toekomst in Zeeland](#) beschrijft het profiel van de gast in 2040: 'Wie is de gast?', 'Wat wil de gast?' en 'Wat doet de gast?'. Ook worden de belangrijkste uitdagingen voor Zeeland als vakantiebestemming besproken.

Dagbezoek en vrijetijdsactiviteiten

Naast verblijfstoeristen ontvangt Zeeland jaarlijks ook een groot aantal dagbezoekers. Daarbij kan onderscheid worden gemaakt tussen bezoekers van buiten de provincie die een dagbezoek aan Zeeland brengen en de Zeeuwen zelf die vrijetijdsactiviteiten ondernemen binnen hun eigen provincie.

DE OMVANG VAN DE MARKT

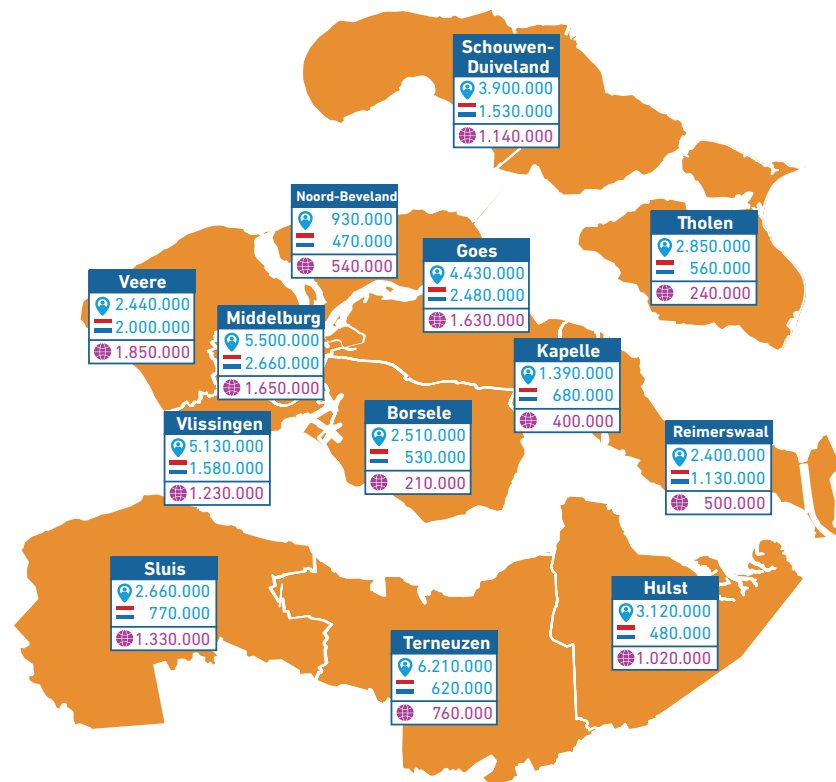
Het in beeld brengen van informatie over dagbezoekers is echter een uitdaging, omdat deze bezoekers thuis overnachten en daardoor nergens worden geregistreerd. Daarom maken we gebruik van twee landelijke onderzoeken naar dagbezoek en vrijetijdsbesteding van NBTC: het [Nederlands Vrijetijdsonderzoek](#) (NVT0) 2022/23 en het [Onderzoek Inkomend Dagbezoek](#) (OID) 2021/2022. Deze onderzoeken worden periodiek uitgevoerd en vormen daarmee de meest recente beschikbare metingen.

Zeeuwen ondernemen jaarlijks circa 43,5 miljoen vrijetijdsactiviteiten van minimaal één uur in hun eigen woongemeente. Dit komt neer op gemiddeld twee activiteiten per week per inwoner. Daarnaast ondernemen Zeeuwen nog ongeveer 9 miljoen vrijetijdsactiviteiten elders in Zeeland. Nederlanders uit andere provincies bezoeken Zeeland zo'n 6,5 miljoen keer voor een dagbezoek. Vanuit Duitsland worden zo'n 8,2 miljoen dagbezoeken aan Zeeland gebracht en vanuit België zo'n 4,3 miljoen.

Aangezien inwoners het merendeel van hun vrijetijdsactiviteiten binnen de eigen gemeente ondernemen, vinden ook veel vrijetijdsactiviteiten plaats in gemeenten met hoge inwoneraantallen. Dit is zichtbaar in de Zeeuwse steden. Voor vrijetijdactiviteiten van overige Zeeuwen (uit andere gemeenten) en dagbezoekers uit binnen- en buitenland wordt de top-3 gevormd door de gemeenten Middelburg, Goes en Veere (zie figuur 3.5).

Figuur 3.5 – Dagbezoek en vrijetijdsgedrag in de Zeeuwse gemeenten (bron: raming KCKT)

- Vrijtijdsactiviteiten van eigen inwoners binnen de eigen gemeente (raming o.b.v. het NVTO 2023)
- Vrijtijdsactiviteiten overige Zeeuwen & Nederlanders (o.b.v. NVTO 2023)
- Dagbezoeken uit België en Duitsland (raming o.b.v. OID 2022 en NVTO 2023)

ZEEUWS VRIJETIJDSGEDRAG

Omdat veel inwoners gebruik maken van vrijetijdsvoorzieningen, heeft KCKT in 2024 aanvullend onderzoek gedaan onder deze groep. Het **Zeeuws Vrijtijdsonderzoek** biedt inzicht in de vrijetijdsactiviteiten die Zeeuwen buitenshuis ondernemen, waar zij dat doen, hoe vaak en in welk type omgeving. Daarnaast geeft het rapport inzicht in de waardering van het aanbod en het gebruik van informatiebronnen.

Zo zijn inwoners van Zeeland het meest tevreden over de voorzieningen voor buitenactiviteiten, zoals ontspannen op het strand of in de natuur en fietsen. Het minst tevreden zijn zij over het aanbod van attracties en evenementen, zoals festivals, wellnesscentra en dagattracties. Bijna de helft van de Zeeuwen mist voorzieningen voor specifieke doelgroepen, waarbij een op de vijf specifiek wijst op het gebrek aan voorzieningen voor jongeren. Dit is ook terug te zien in de waardering voor het vrijetijdsaanbod; 50-plussers zijn het meest tevreden en geven het aanbod gemiddeld een 7,6, terwijl de waardering onder 18- tot 34-jarigen met een 7 duidelijk achterblijft. Inwoners van 35 tot 50 jaar geven een 7,4.

Deze bevindingen zijn belangrijk in het kader van **Zeeland 2050**. In deze toekomstvisie is het uitgangspunt dat het aantal inwoners, met name in de werkende leeftijd, de komende decennia aanzienlijk moet groeien om voorzieningen en de economie op peil te houden en te versterken. Om Zeeland aantrekkelijker te maken om te leven, wonen en werken, is het essentieel om het aanbod uit te breiden met vrijetijdsvoorzieningen en activiteiten die aansluiten bij de interesses van deze beoogde groep. Met name bij jongere inwoners is dus nog veel terrein te winnen.

NATUURBELEVING

Natuurbeleving speelt een belangrijke rol in het dagelijks leven en de vrijetijdsbesteding van Zeeuwen en bezoekers. Inzicht in hoe, waar en wanneer mensen de natuur gebruiken, helpt om beleving, bereikbaarheid en natuurkwaliteit in balans te houden. Dit is van belang voor beleid en activiteiten van overheden en terreinbeherende organisaties in Zeeland.

Zeeuwen beleven de natuur vooral door te wandelen, te fietsen en te ontspannen, zo blijkt uit het [Nederlands Vrijetijdsonderzoek](#) en de Zeeuwse verdieping daarvan. Het merendeel van deze activiteiten wordt uitgevoerd door inwoners zelf en vindt plaats dichtbij huis, vaak binnen de eigen gemeente. Wandelen gebeurt vooral in dorp en stad, terwijl fietsen juist veel plaatsvindt in landelijke en agrarische gebieden waar natuur en landschap centraal staan.

Voor het bereiken van natuur- en recreatiegebieden wordt in Zeeland relatief vaak de auto gebruikt, meer dan gemiddeld in Nederland. Hoewel wandelen en fietsen zelf minder autogebruik kennen, leidt het grote aantal activiteiten op piekmomenten toch tot verkeers- en parkeerdruk.

Jaarlijks worden in Zeeland ruim 20 miljoen recreatieve wandelingen gemaakt. Zeeuwen wandelen vaker en langer dan de gemiddelde Nederlander en Zeeland behoort tot de top 3 wandelprovincies. De provincie beschikt over een uitgebreid netwerk aan wandelroutes en scoort hoog op wandelinfrastructuur per inwoner. De waardering voor wandelvoorzieningen in Zeeland is hoog, al zijn zwerfafval, drukte en conflicten met andere gebruikers aandachtspunten. Groen, rust, veilige oversteekplaatsen en voorzieningen zoals toiletten verhogen de aantrekkelijkheid.

Daarnaast worden jaarlijks circa 6,5 miljoen fietstochten gemaakt in Zeeland. De provincie beschikt over een zeer uitgebreide fietsinfrastructuur buiten de bebouwde kom en wordt bovengemiddeld gewaardeerd. De hoge waardering komt door de combinatie van landschap en goede infrastructuur, waarbij verdere verbetering mogelijk is door aandacht voor veiligheid, spreiding van gebruikers en passende voorzieningen langs routes. Zowel inwoners als toeristen fietsen recreatief, hetgeen extra drukte in kustgebieden en in het hoogseizoen met zich meebrengt.

In het eerste kwartaal van 2026 verwachten we overzichtspagina's te publiceren op www.kenniscentrumtoerisme.nl, met relevante cijfers en onderzoeken over fietsen, wandelen en natuurbeleving in Zeeland.

Inzicht in druktepatronen

Op de voorgaande pagina's is veel aandacht besteed aan het aantal overnachtingen en dagbezoeken in Zeeland. Deze cijfers geven echter nog geen inzicht in de drukte of de druktepatronen op specifieke locaties en bestemmingen in Zeeland. Drukke – het aantal mensen op een bepaalde locatie – kan sterk variëren in de tijd en per locatie. Drukke wordt bovendien niet alleen veroorzaakt door toeristen en dagbezoekers, maar ook door inwoners.

Het verkrijgen van objectieve en complete datasets en inzichten in druktepatronen is voor de meeste toeristisch-recreatieve bestemmingen een enorme uitdaging. Dergelijke data is op lokaal niveau momenteel nauwelijks beschikbaar of openbaar. Om toch enig inzicht te bieden, analyseert KCKT schattingen van het aantal bezoekers en druktepatronen van de Nederlandse dataleverancier Resono voor verschillende locaties in Zeeland. Deze schattingen zijn gebaseerd op GPS-data van appgebruikers. Met deze data kan inzicht worden gegeven in de druktepatronen door het jaar heen, maar bijvoorbeeld ook in de mate van herhaalbezoek of kruisbezoek. [Analyses van drukte](#) zijn beschikbaar voor verschillende locaties voor de periode 2022-2023 en 2023-2024. Daarnaast is de data gebruikt in onderzoeken voor een aantal Zeeuwse gemeenten en onderzoeken in het kader van de bezoekersstrategie voor het [Veerse Meer](#) gebied, waarvoor we samenwerkten met het HZ Lectoraat Data Science. Ook in de komende periode zullen we deze data blijven benutten voor o.a. Zeeuwse overheden, natuurorganisaties en het Interreg Vlaanderen-Nederland project (Be)Leefbare Schelde.

4 ZEEUWSE VRIJETIJDSECTOR: HET AANBOD

Inzicht in het logiesaanbod

OMVANG LOGIESAANBOD

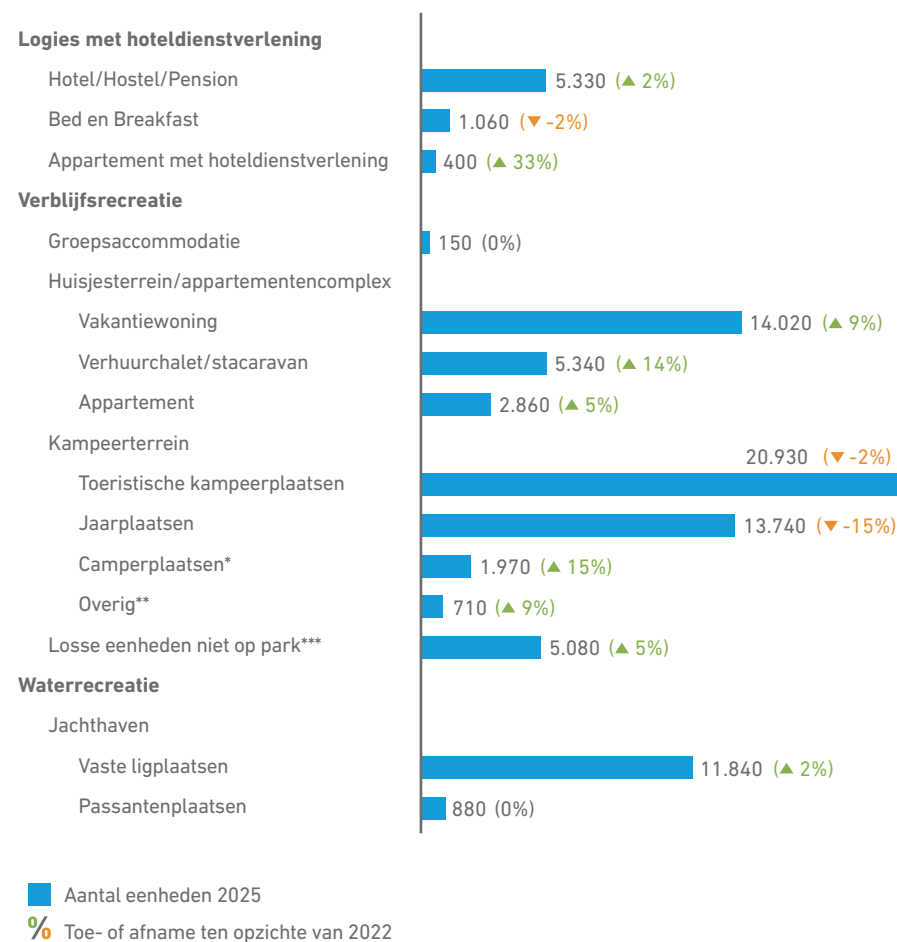
KCKT beheert een aanboddatabase met verblijfsaccommodaties in de provincie Zeeland: van hotel tot camping en van tweede woning tot bungalowpark. In 2025 heeft een grootschalige actualisatie van de database plaatsgevonden, op een vergelijkbare manier als in 2022, om ontwikkelingen in het toeristisch verblijfsaanbod in beeld te brengen.

In 2025 telde de provincie Zeeland ruim 84.000 toeristische verblijfseenheden. Het merendeel bestaat uit toeristische kampeerplaatsen (ca. 21.000), vakantiewoningen op een park (ca. 14.000) en jaarplaatsen op campings (ca. 13.500).

De omvang van het totale verblijfsaanbod is in de periode 2022-2025 nagenoeg stabiel gebleven, maar per accommodatietype zijn wel verschuivingen zichtbaar. Zo zijn er relatief grote stijgingen in het aanbod van (verhuur) chalets/stacaravans (14%), vakantiewoningen (9%) en camperplaatsen (15%). Tegelijkertijd nam het aantal jaarplaatsen in 2025 met 15% af ten opzichte van 2022, vaak door een transformatie naar verhuurchalets en vakantiewoningen. Daarnaast worden op kampeerterreinen steeds meer toeristische kampeerplaatsen omgezet in plaatsen die specifiek voor campers zijn ingericht. Dit heeft geleid tot een daling van het aanbod aan toeristische kampeerplaatsen van 2%.

Zoals te verwachten, is het logiesaanbod geconcentreerd aan de Zeeuwse Noordzeekust, met relatief veel eenheden in de postcodegebieden 4325 (Renesse), 4328 (Burgh-Haamstede) en 4493 (Kamperland).

Figuur 4.1 – Logiesaanbod per accommodatietype in Zeeland in 2025
(bron: Aanboddatabase logies KCKT, peildatum december 2025)

* Dit betreft uitsluitend specifiek ingerichte camperplaatsen.

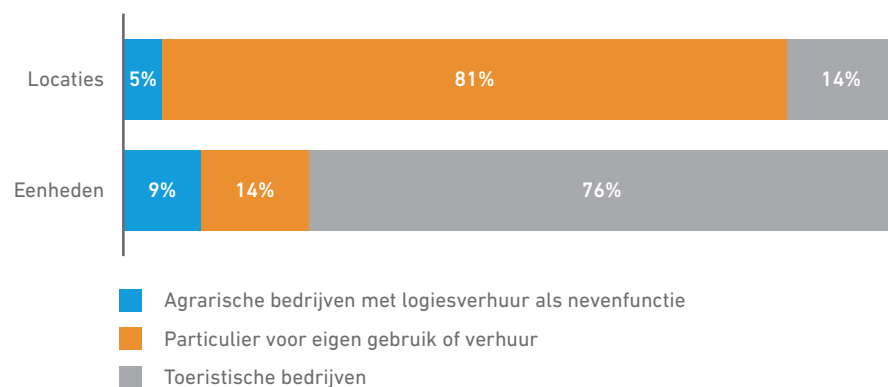
** Alle accommodaties die niet in de voorgenoemde categorieën vallen, o.a. tenthuisje (zoals een safaritent) en trekkershut.

*** Losse eenheden niet op park omvatten vakantiewoningen, appartementen, chalets/stacaravans die niet op een daarvoor bestemd terrein geclusterd zijn. Dit betreft o.a. solitaire vakantiewoningen in het buitengebied, particuliere verhuurobjecten en tweede woningen.

LOGIESAANBOD NAAR TYPE AANBIEDER

Naast het type eenheden, kan ook naar de aard van het aanbod worden gekeken. Hierbij maken we onderscheid tussen toeristische bedrijven, agrarische bedrijven met logiesverhuur als nevenfunctie en particulieren. 76% van de logieseenheden in Zeeland wordt aangeboden door toeristische bedrijven, terwijl 9% van de eenheden zich bevindt op agrarische bedrijven. Het resterende aanbod, 14%, is in het bezit van particulieren. Dit betreft zowel het bezit van accommodaties voor eigen gebruik (tweede woningen) als verhuur van woningen, appartementen en kamers (B&B). Het onderscheid tussen eigen gebruik en verhuur kunnen we helaas niet goed maken. Dit particuliere aanbod is bovendien het meest versnipperd in Zeeland. Het beslaat maar liefst 81% van alle locaties met logieseenheden in de provincie.

Figuur 4.2 – Verdeling logiesaanbod in Zeeland naar type bedrijf in 2025
(bron: Aanboddatabase logies KCKT, peildatum december 2025)

De rapportage ‘[Verblijfsaccommodaties Zeeland 2025](#)’ geeft een overzicht van het verblijfsaanbod in Zeeland en per gemeente, inclusief uitleg over de gebruikte methodiek.

De database logiesaccommodaties wordt regelmatig bijgewerkt en is via een dashboard op onze [website](#) te raadplegen. Dit dashboard toont het aantal eenheden en slaappleatsen per accommodatietype, gemeente of woonplaats. Zo kunnen beleidsmakers, ondernemers en onderzoekers zelf de meest actuele gegevens over het accommodatieaanbod inzien.

VITALITEIT LOGIESAANBOD

Inzicht in de omvang en spreiding van het logiesaanbod is de basis qua kennis, maar het is minstens zo belangrijk om zicht te hebben op de vitaliteit van het aanbod. Met vitaliteit wordt hier vaak bedoeld op de economische gezondheid en de toekomstbestendigheid van logiesaccommodaties. Tot op heden zijn er echter weinig data beschikbaar om dit goed en structureel in beeld te brengen. Een belangrijke indicator is de bezettingsgraad. Logiesverstrekkers berekenen de bezetting per te verhuren eenheid, zoals per kamer, per kampeerplaats of per huisje. KCKT heeft echter geen inzicht in deze data en kan daarom alleen een globaal beeld schetsen met een slaappleatsbezettingsgraad. Deze is berekend door het aantal overnachtingen te delen door het totaal aantal beschikbare slaappleatsen (de capaciteit).

Deze slaappleatsbezettingsgraad geeft echter een wat vertekend en te laag beeld. Immers, wanneer twee personen een 4-persoonshuisje boeken, ligt de slaappleatsbezetting op 50%, terwijl het huisje feitelijk volledig bezet is; de overige bedden kunnen immers niet meer verhuurd worden. Dit geldt vooral voor kampeer- en huisjesterreinen, waardoor de slaappleatsbezetting slechts een indicatie is en de bezetting in de praktijk hoger zal zijn.

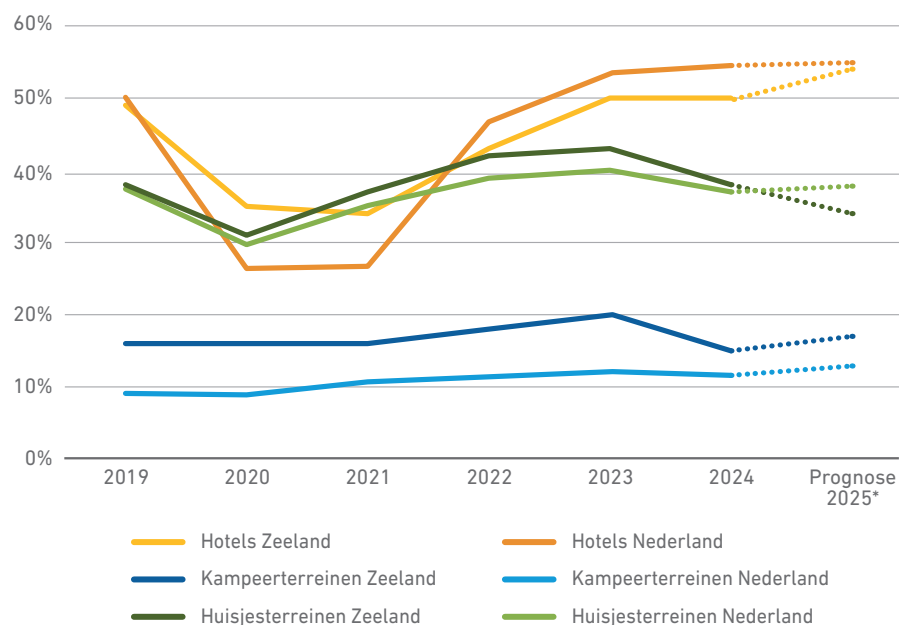
Ondanks deze kanttekeningen geeft de slaappleatsbezettingsgraad wel een beeld van de situatie, vooral bij vergelijking over de tijd en met landelijke cijfers, zoals te zien in figuur 4.3. Deze analyse laat zien dat de slaappleatsbezetting op Zeeuwse huisjesterreinen - met vakantiewoningen en verhuurchalets - naar verwachting voor het tweede jaar op rij sterk is gedaald. Hierdoor dreigt de bezetting onder het landelijk gemiddelde te komen, een situatie die voor het laatst in 2017 zichtbaar was. Het aanbod in Zeeland is bijna twee keer zo snel gegroeid als in heel Nederland. Het aantal slaappleatsen op huisjesterreinen was in november 2025 in Zeeland 35% hoger dan in november 2019, terwijl Nederland een stijging van 19% zag. Deze toename in het aanbod is deels het gevolg van de omzetting van veel jaarplaatsen naar verhuurchalets en vakantiewoningen, omdat deze eenheden voor ondernemers winstgevender zijn. De dalende bezetting wijst er echter op dat de vraag het groeiende aanbod niet volgt.

Zeeuwse kampeerterreinen hebben al jaren een hogere slaappleatsbezetting dan hun collega's elders in Nederland. De voorsprong nam echter af door een sterke daling in 2024. Ondanks de verwachte stijging van de slaappleatsbezetting op Zeeuwse campings in 2025, compenseert deze de daling van 2024 nog niet volledig.

Volgens de prognose is de slaappleatsbezetting in hotels in zowel Zeeland als Nederland in 2025 verder gestegen. De slaappleatsbezetting in Zeeuwse hotels ligt echter iets lager dan het landelijk gemiddelde. Dit patroon is de afgelopen jaren ook zichtbaar geweest, met uitzondering van de 'coronajaren', waarin Zeeuwse hotels minder last hadden van het wegvallen van zakelijke gasten en internationale toeristen.

Figuur 4.3 – Slaappleatsbezettingsgraad van logiesaccommodaties in Zeeland en Nederland
 (bron: CBS, bewerking KCKT)

* De prognose is gebaseerd op voorlopige cijfers van het CBS van januari tot en met november 2025

BOOST Bezettingsmonitor

De bezettingsgraad, zoals gepresenteerd in figuur 4.3, heeft betrekking op het verleden en geeft slechts een indicatief beeld. KCKT wil marktontwikkelingen eerder signaleren, zodat overheden en ondernemers hier sneller over geïnformeerd kunnen worden. In 2025 zijn daarom de eerste stappen gezet om de Zeeuwse logiessector sneller en beter te kunnen monitoren. Dit gebeurt via de ontwikkeling van een benchmarktool die, door een koppeling met de reserveringssoftware van logiesbedrijven, actueel inzicht biedt in de prestaties van de sector.

In samenwerking met Marketing Oost en LeisurePeaks werkt KCKT momenteel aan de technische voltooiing van de tool voor campings en vakantieparken. Ondernemers die willen deelnemen ontvangen een dashboard met daarin belangrijke indicatoren voor hun bedrijfsvoering, zoals omzet en bezettingsgraden. Deze gegevens kunnen zij vergelijken over de tijd én met andere aangesloten bedrijven. KCKT ontvangt real-time data op geaggregeerd niveau en kan daarmee de prestaties van de Zeeuwse logiessector structureel volgen.

In de komende maanden ligt de focus op het betrekken van voldoende deelnemers in Zeeland, waarna de opgedane inzichten worden vertaald naar toepasbare kennis voor de sector. Daarnaast gaat KCKT mogelijkheden verkennen om de tool uit te breiden naar andere branches binnen de logiessector.

TOEKOMSTBESTENDIGE BEDRIJFSMODELLEN IN DE LOGIESECTOR

Aansluitend bij het thema van onze Toeristische Ontmoetingsdag, Ondernemer van de toekomst, heeft KCKT in 2025 onderzoek gedaan naar toekomstbestendige bedrijfsmodellen binnen de logiesector. Het doel hiervan is om logiesbedrijven te helpen zich voor te bereiden op de uitdagingen én kansen van vandaag en morgen.

Het onderzoek is drieledig. We zijn gestart met een inventarisatie van de vraagstukken die in de logiesector spelen, die tegelijkertijd als obstakels voor toekomstbestendigheid kunnen worden gezien. Tijdens de Kennisupdate LIVE in februari 2025 zijn actuele vraagstukken geïnventariseerd bij circa 75 belanghebbenden uit het Zeeuwse vrijetijd domein. Op basis van deze input zijn acht actuele vraagstukken geselecteerd: het optimaal benutten van ruimte, financieringsmogelijkheden, kostenoptimalisatie, onderscheidend vermogen, klimaatadaptatie, aanpak van netcongestie, voldoende personeel en het creëren van draagvlak.

Het tweede deel van het onderzoek richtte zich op het ontwikkelen van een methodiek waarmee logiesondernemers hun bedrijfsmodel in kaart kunnen brengen en stapsgewijs toekomstbestendiger kunnen maken. Hiervoor is onder andere een model opgesteld dat laat zien aan welke aspecten gewerkt kan worden. Het tweede deel van het onderzoek sluit af met een manier om daadwerkelijk met deze aspecten aan de slag te gaan als logiesondernemer.

Een manier waarop dit kan is door aan de slag te gaan met de uitdagingen die de toekomstbestendigheid in de weg staan. Ter ondersteuning en inspiratie is daarom, als derde deel van dit onderzoek, voor de acht vraagstukken een aantal best practices in kaart gebracht: innovaties en maatregelen die bij andere ondernemers goed gewerkt hebben. Bij enkele voorbeelden is een concreet stappenplan uitgewerkt, dat aangeeft wat er nodig is om het voorbeeld zelf binnen het bedrijf toe te passen.

De resultaten zijn gepresenteerd in een interactieve, doorklikbare rapportage. Daarmee kan het volledige onderzoek naar [toekomstbestendige bedrijfsmodellen](#) worden gelezen of kan direct worden doorgelinkt naar de onderdelen die voor de ondernemer het meest relevant zijn.

Inzicht in het vrijetijdsaanbod

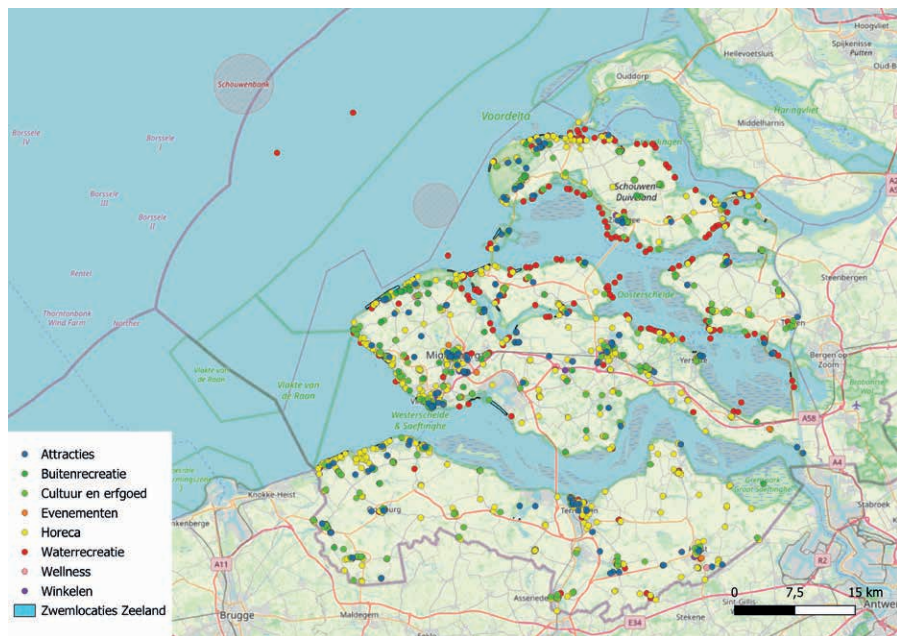
KCKT beheert de Database Vrijetijdsaanbod Zeeland, die begin 2025 is geactualiseerd. Het doel van deze door de Provincie Zeeland gefinancierde database is om beter inzicht te krijgen in de aard, spreiding en omvang van het toeristisch-recreatief relevante vrijetijdsaanbod in Zeeland. In februari 2026 publiceert KCKT de rapportage [Vrijetijdsaanbod Zeeland](#). Deze rapportage bevat de belangrijkste resultaten m.b.t. de spreiding, aantrekkingskracht en waardering van het aanbod, evenals de belangrijkste sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen. Ook is informatie over de afbakening, dataverzameling en de gebruikte bronnen opgenomen. Hieronder worden alvast enkele belangrijke bevindingen uitgelicht.

Het Zeeuwse vrijetijdsaanbod kenmerkt zich door een relatief grote omvang. Het toeristische karakter van Zeeland draagt hieraan bij. Veel vrijetijdsvoorzieningen worden namelijk (gedeeltelijk) in stand gehouden door toeristische bezoekers. Daarnaast kent het vrijetijdsaanbod over het algemeen een goede ruimtelijke spreiding (zie figuur 4.4). Uitzonderingen hierop zijn wellnesscentra met een bovenregionale aantrekkingskracht en het aanbod aan evenementenlocaties (evenementenhallen, schouwburgen en theaters). Binnen de gehanteerde afbakening en definities ontbreekt dit aanbod in het noordelijk deel van Zeeland.

Opvallend is dat veel bovenregionale trekkers geen betaalde voorzieningen zijn, maar openbare locaties zoals natuur en landschap (waaronder stranden en Nationaal Park Oosterschelde) en historische binnensteden. Slechts een beperkt deel van de bovenregionale trekkers is te classificeren als zogenaamde elkweervoorziening. Daarnaast is het merendeel van deze trekkers gelegen in de kustgemeenten. Met het oog op spreiding van toerisme in zowel tijd als plaats kan de ontwikkeling van een of enkele bovenregionale elkweervoorzieningen buiten de kustgemeenten interessant zijn.

Figuur 4.4 - Spreiding van het vrijetijdsaanbod in Zeeland per hoofdcategorie
 (bron: Database Vrijetijdsaanbod Zeeland KCKT, peildatum: januari 2025)

Over het algemeen zijn bezoekers erg tevreden over het Zeeuwse vrijetijdsaanbod. Met name de kwaliteit van de horeca wordt goed beoordeeld; minder dan 10% van het aanbod scoort beneden acceptabele kwaliteit.

De bereikbaarheid van het Zeeuwse vrijetijdsaanbod is een aandachtspunt. De gemiddelde afstand die de inwoners moeten afleggen naar vrijetijdsvoorzieningen is relatief groot, wat samenhangt met de lage bevolkingsdichtheid en de geografische structuur van de provincie. Vooral in het oosten van Zeeland zijn deze afstanden groot. Ook de bereikbaarheid met het openbaar vervoer laat te wensen over. Met name waterrecreatie (52%), buitenrecreatie (34%) en attracties (25%) liggen vaak niet binnen één kilometer van een OV-halte. Verbetering van OV-koppelingen met het vrijetijdsaanbod kan niet alleen de toegankelijkheid voor inwoners vergroten, maar ook bijdragen aan een betere spreiding van bezoekers en een duurzamer gebruik van het aanbod.

Daarnaast biedt verdere inzet op het beleefbaar maken van het Zeeuwse landschap kansen voor de Zeeuwse vrijetijdssector, bijvoorbeeld door fiets- en wandelroutes, de uitbreiding van horeca en bezoekerscentra.

A vibrant, sunny day in a Dutch coastal town. The sky is a deep blue, filled with large, fluffy white clouds. In the foreground, a paved walkway leads towards a harbor. On the left, several sailboats with their masts and rigging are docked. In the center, a row of traditional Dutch houses with red-tiled roofs and white window frames lines the waterfront. To the right, a white wooden bridge with a large archway spans across the water. In the background, a tall, ornate church tower with a dark, pointed roof and a weather vane stands out against the sky. People are seen walking and sitting on the walkway, and a small dog is visible in the foreground. The overall atmosphere is bright and lively.

**5 ZEEUWSE VRIJETIJDSECTOR: IMPACT
OP LEEFOMGEVING EN SAMENLEVING**

KCKT doet onder meer onderzoek naar de effecten van de vrijetijdssector op economie, samenleving en leefomgeving. Deze effecten kunnen zowel positief als negatief zijn. Met de inzichten uit deze onderzoeken wil KCKT bijdragen aan het versterken van de positieve impact en het terugdringen van negatieve impact, om zo uiteindelijk de Zeeuwse ambitie te kunnen verwezenlijken: 'toerisme in balans met de omgeving'.

Economische waarde

KCKT heeft de economische waarde van de Zeeuwse vrijetijdseconomie in kaart gebracht. De totale bestedingen worden geraamd op bijna € 4 miljard in 2024.

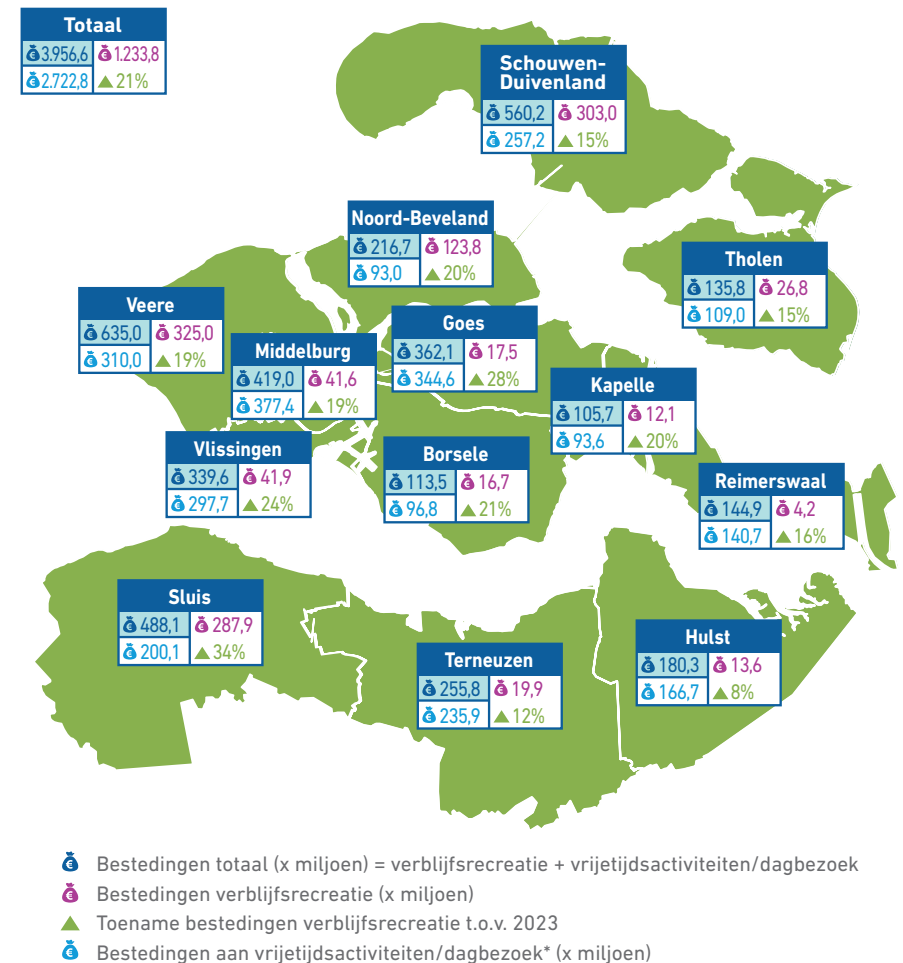
Hiervan was meer dan € 2,7 miljard afkomstig van bestedingen aan vrijetijdsactiviteiten/dagbezoek en ruim € 1,2 miljard aan verblijfsrecreatie. Voor deze laatste categorie is een vergelijking met 2023 mogelijk. Die laat zien dat de bestedingen afkomstig van verblijfsbezoekers met 21% zijn gestegen. De stijging is hoofdzakelijk toe te schrijven aan hogere uitgaven tijdens het verblijf.

Het grootste deel van de bestedingen vond plaats in kustgemeenten Veere, Schouwen-Duiveland en Sluis (bijna 43%). Daarnaast is er relatief veel uitgegeven in de stedelijke gemeenten Middelburg, Goes, Vlissingen en Terneuzen (bijna 35%). Hierbij ging het relatief vaak om uitgaven tijdens vrijetijdsactiviteiten door eigen inwoners.

De bestedingen van bezoekers komen vooral terecht bij de horeca, exclusief logies (ca. 36%) en winkels (ca. 30%). Daarnaast is ongeveer 16% van de bestedingen direct bij verblijfsaccommodaties gedaan en ca. 10% is besteed aan uitstapjes. De resterende ca. 6% betreft overige bestedingen.

De rapportage [Vrijetijdseconomie Zeeland - Economisch belang sector, 2024](#) bevat meer informatie over de bestedingen van verblijfs- en dagbezoekers, inclusief een toelichting op de gehanteerde berekeningsmethode.

Figuur 5.1 – Economische waarde vrijetijdssector in 2024 (bron: KCKT)

* Voor de economische waarde van vrijetijdsactiviteiten en dagbezoek zijn bestedingcijfers uit 2023 gebruikt, omdat het vrijetijdsonderzoek niet is herhaald in 2024. De cijfers zijn gecorrigeerd voor inflatie

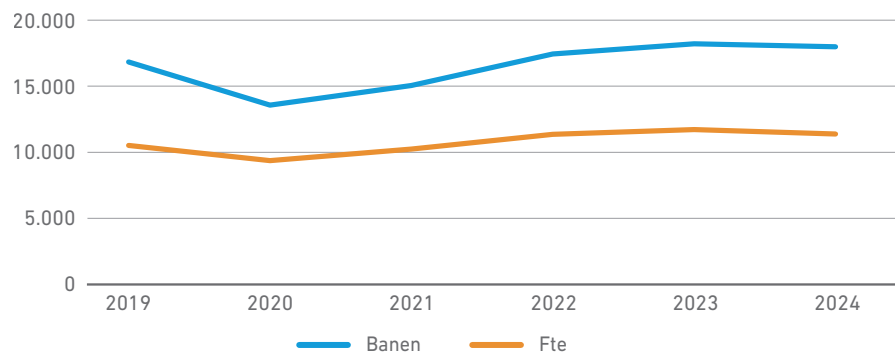
Werkgelegenheid

Uit de Arbeidsmarktmonitor Gastvrijheidssector blijkt dat het totaal aantal banen in de Zeeuwse gastvrijheidssector in december 2024 17.985 bedroeg. Ongeveer 1 op de 11 banen in Zeeland bevindt zich in de gastvrijheidssector. Daarnaast genereert toerisme en recreatie ook veel werkgelegenheid buiten de eigen sector, bijvoorbeeld in de detailhandel en bij toeleverende bedrijven zoals de bouw, schoonmaak en zakelijke dienstverlening.

Eén baan in de Zeeuwse gastvrijheidssector is gemiddeld 0,63 fte, tegenover 0,75 fte voor alle banen in Zeeland. Dit wijst op een relatief groot aandeel deeltijdwerk, mede als gevolg van het seizoensgebonden karakter van de sector.

Na de coronapandemie herstelde de werkgelegenheid in de sector snel. In 2024 zette de groei echter niet door. Een grote uitdaging is het aantrekken van voldoende personeel; CBS-cijfers laten zien dat de arbeidsmarkt in Zeeland krappere is dan gemiddeld in Nederland. Eind 2024 bedroeg het aandeel vacatures ten opzichte van de totale arbeidsvraag (banen plus vacatures) in Zeeland 5%, tegenover 4,1% in Nederland. De horeca heeft relatief veel openstaande vacatures, vooral in Zeeland, waar 6,6% van de totale arbeidsvraag niet is ingevuld, vergeleken met 5% in Nederland. In de sector cultuur, sport en recreatie gaat dit om respectievelijk 3,8% en 3,3%.

Figuur 5.2 – Ontwikkeling werkgelegenheid (in banen en fte) in de Zeeuwse gastvrijheidssector 2019-2024 (bron: Arbeidsmarktmonitor Gastvrijheidssector/CBS Microdata (SBB), bewerking ABF Research)

De bovenstaande cijfers zijn gebaseerd op metingen in december van elk jaar.

Hospitality Pact - samen werken aan een sterke arbeidsmarkt

Het Hospitality Pact is een landelijke samenwerking tussen bedrijven, werkgevers- en werknemersorganisaties, onderwijsinstellingen, met steun van de overheid, gericht op het versterken van de arbeidsmarkt in de hospitalitysector. KCKT is via het Centre of Expertise Leisure Tourism & Hospitality (CELTH) betrokken bij het pact en levert een bijdrage aan kennisontwikkeling en -deling. In het eerste kwartaal van 2026 verschijnt een rapportage met inzicht in landelijke kansen en uitdagingen op de arbeidsmarkt in de gastvrijheidssector. Zo laat de analyse zien dat de druk om voldoende personeel te vinden de komende jaren zal aanhouden door een dalend aantal studenten en de vergrijzing. Investerings- en behoudstrategieën voor personeel zijn daarom essentieel. Daarnaast is er nog terrein te winnen op het gebied van medewerkerstevredenheid over arbeidsvoorwaarden, bijvoorbeeld wat betreft pensioenregelingen en mogelijkheden om te leren.

Balans tussen recreatie en leefomgeving

HET METEN VAN BALANS

De laatste jaren is er veel aandacht voor de balans tussen de lusten en lasten van toerisme. Veel regio's zoeken daarom naar effectieve manieren om deze balans te meten. KCKT behoort tot de pioniers op dit thema. In 2023/2024 hebben we uitgebreid onderzoek gedaan naar de beste aanpak, wat resulteerde in een voorlopige lijst van indicatoren die iets zeggen over de omvang van toerisme en recreatie en over de impact op economie, maatschappij en omgeving.

In 2025 hebben we de opgedane kennis ingebracht voor de zoektocht naar het meten van balans in Zuid-Holland. Daaruit hebben we ook weer waardevolle lessen mee terug naar Zeeland genomen. Hiermee hebben we in 2025 verder gebouwd aan een definitieve methode voor het structureel monitoren van 'balans' op bestemmingen in Zeeland. Met methode bedoelen we zowel de selectie van indicatoren en databronnen, als de manier waarop

die data gevisualiseerd worden en hoe die data benut kunnen worden in beleidsontwikkeling (bijv. expertsessies/balanstafels). We streven ernaar in het voorjaar van 2026 een interactieve online publicatie beschikbaar te stellen die op gemeentelijk niveau inzicht geeft in de omvang van toerisme en recreatie en over de impact op economie, maatschappij en omgeving. Deze data vormen voor beleidsmakers de basis om een onderbouwd gesprek te voeren over de huidige 'balans' van bestemmingen in Zeeland.

RECREATIE MET WAARDE(RING) VOOR DE NATUUR

De uitdagingen rondom het behoud, het herstel en de ontwikkeling van natuur staan onder druk, wat soms kan leiden tot het beeld dat recreatie en natuur tegenover elkaar staan. Dat hoeft echter niet het geval te zijn. Deze uitdagingen bieden juist kansen om recreatie slimmer, duurzamer en toekomstbestendiger in te richten – kansen waarbij bezoekers niet alleen genieten van natuur, maar er óók iets aan teruggeven.

Om deze mogelijkheden te verkennen, heeft KCKT, in opdracht van de Provincie Zeeland, de publicatie [Recreatie met waarde\(ring\) voor de natuur](#) opgesteld. Deze publicatie bevat een selectie van inspirerende praktijkvoorbeelden uit de vrijetijdssector, waarin recreatie en natuur elkaar versterken. Het gaat hierbij zowel om concrete, laagdrempelige ideeën als om vernieuwende en grootschalige concepten.

NATUURINCLUSIEF ONDERNEMEN

Steeds meer ondernemers in de vrijetijdssector ontdekken de waarde van natuurinclusief ondernemen. KCKT sprak met vijf Zeeuwse ondernemers die bewust kiezen voor een groene, natuurinclusieve inrichting van hun terrein of bedrijf. Welke keuzes zij maakten en welke voordelen deze vergroening hen heeft opgeleverd is terug te lezen in de rapportage [Natuurinclusief ondernemen in de vrijetijdssector](#).

KERNGROEP VERDUURZAMEN

In 2025 is de Kerngroep Verduurzamen opgericht, in samenwerking met de Provincie Zeeland, waarbij KCKT als kennispartner betrokken is. De kerngroep is ontstaan uit verschillende werkgroepen die in voorgaande jaren actief waren rond de thema's natuur, klimaat en energie, duurzaamheid, circulaire economie, water en stikstof. Sinds de oprichting bundelt de kerngroep deze thema's in één gezamenlijk platform. Gedurende het jaar vonden vier bijeenkomsten plaats, waarin vertegenwoordigers van verschillende branches

– zoals Hiswa-Recron, Vekabo en KHN – evenals gemeenten en de provincie samen toewerkten naar een uitvoeringsprogramma. KCKT begeleidde, in samenwerking met Impuls Zeeland, drie workshops gericht op klimaat, energie en natuurinclusief ondernemen, waaruit concrete strategieën zijn voortgekomen. Deze strategieën vormen de basis voor de uitvoeringsagenda's die in 2026 worden uitgewerkt.

STUREN OP TOEKOMSTWAARDE VIA RENTMEESTERSCHAP

De afgelopen maanden hebben we samen met collega's van HZ Kenniscentrum Ondernemen en Innoveren, Impuls Zeeland en het European Tourism Futures Institute onderzoek gedaan naar rentmeesterschap. Dit onderzoek werd mede mogelijk gemaakt door CELTH.

Rentmeesterschap is een manier van ondernemen en organiseren die expliciet stuurt op langetermijnwaarde, door zorg voor plek, gemeenschap en continuïteit centraal te stellen in keuzes over eigenaarschap, ruimtegebruik, samenwerking en waardecreatie. Het uitgangspunt is dat economische activiteiten niet alleen vandaag renderen, maar ook de kwaliteit van het gebied, het maatschappelijke draagvlak en het toekomstperspectief van bedrijven en mensen behouden of versterken.

Het onderzoek verkent hoe rentmeesterschap kan bijdragen aan de toekomstwaarde van de Zeeuwse vrijetijdssector. Die toekomstwaarde is onderzocht aan de hand van de onderstaande drie samenhangende dimensies:

- **Zorg voor plek:** bewuster en flexibeler omgaan met ruimte, landschap en natuur, met aandacht voor omkeerbaarheid en herstel.
- **Zorg voor gemeenschap:** focus op draagvlak en samenwerking, waarbij toerisme sterker wordt verbonden met andere domeinen zoals cultuur, zorg en onderwijs.
- **Zorg voor continuïteit:** eigenaarschap, werkgelegenheid en opvolging, en de vraag hoe waarde duurzaam in de regio kan worden verankerd.

Het onderzoeksrapport over [rentmeesterschap](#) biedt nog geen kant-en-klare oplossingen, maar helpt beleidsmakers en ondernemers om gezamenlijke vraagstukken beter in beeld te krijgen en keuzes voor een toekomstbestendige Zeeuwse vrijetijdssector expliciet te maken. In 2026 bekijken we de mogelijkheden voor een vervolgproject, waarin we met de sector met dit thema aan de slag willen gaan.

6 PROJECTEN IN EN VOOR DE REGIO

Naast structureel onderzoek naar de thema's vraag, aanbod en impact in de Zeeuwse vrijetijdssector, voert KCKT ook projecten uit voor en met regionale en lokale partners. Daarnaast werken we al vele jaren samen met partners over de grens: universiteiten, toeristische organisaties en overheden. Dankzij deze samenwerkingen zijn we in staat de kennis en kunde van vele partijen bijeen te brengen en bruikbaar te maken voor de vraagstukken in de Zeeuwse vrijetijdssector.

Projecten in Zeeland

VEERSE MEER

In 2021 is de Gebiedsvisie Veerse Meer 2020-2030 vastgesteld: een breed gedragen toekomstperspectief met als doel de kwaliteiten van het gebied te behouden en te versterken. Om de ambities uit deze gebiedsvisie te kunnen realiseren, was onder meer behoefte aan inzicht in het toeristisch-recreatieve aanbod, de inrichting van het gebied en de bezoekersstromen. KCKT heeft daarom in 2025, in opdracht van Provincie Zeeland, de onderstaande bouwstenen aangeleverd ten behoeve van een bezoekersstrategie voor het Veerse Meer gebied.

De rapportage '[Inzicht in druktepatronen Veerse Meer](#)' geeft inzicht in de drukte op een aantal toeristisch-recreatieve locaties rond en op het Veerse Meer. Op basis van door Resono geraamde bezoekersaantallen, gebaseerd op GPS-data van appgebruikers, wordt inzicht gegeven in welke locaties relatief druk of rustig zijn, hoe drukte zich door het jaar heen spreidt, wat de herkomst van bezoekers is en in welke mate sprake is van kruisbezoek tussen locaties. Voor dit onderzoek is samengewerkt met het Lectoraat Data Science van HZ University of Applied Sciences.

De rapportage '[Inzicht in logies- & vrijetijdsaanbod Veerse Meer](#)' biedt inzicht in de geografische spreiding, omvang en aard van het logies- en vrijetijdsaanbod in het Veerse Meer gebied. Daarnaast bevat de rapportage een raming van het aantal overnachtingen in het Veerse Meer gebied. Deze analyses ondersteunen het maken van onderbouwde keuzes over de gewenste toekomstige inrichting van het gebied, de recreatieve voorzieningen, doelgroepen en de gebiedsbranding in de bezoekersstrategie.

DIGITALIZE

Gemeente Vlissingen is toegetreden tot het Interreg Europe partnerschap 'Digitalize', waarin wordt samengewerkt met vergelijkbare Europese steden en regio's op het gebied van toerisme en recreatie. Het partnerschap richt zich op de ontwikkeling van slimme (digitale) strategieën en (beleids)programma's om de huidige doelgroep bezoekers te behouden en nieuwe toeristische doelgroepen aan te trekken. KCKT heeft in 2025 kennis ingebracht ter ondersteuning van de Vlissingse activiteiten in dit partnerschap.

Het onderzoek bracht de huidige vraag en het aanbod in de vrijetijdssector in Vlissingen in beeld en ontsluit deze inzichten via een interactieve webpagina. Daarnaast zijn de toeristische ambities en strategische keuzes van Vlissingen, andere Walcherse gemeenten en de provincie Zeeland geanalyseerd. Het onderzoek plaatste deze lokale opgaven in de context van relevante trends en ontwikkelingen binnen de Zeeuwse vrijetijdssector, met specifieke aandacht voor kust- en stedelijk toerisme. Tot slot zijn, in gesprek met lokale stakeholders, kansen verkend voor het verblijfs- en vrijetijdsaanbod en de inzet van digitalisering.

KUSTGEMEENTEN

Vier kustgemeenten – Noord-Beveland, Schouwen-Duiveland, Sluis en Veere – hebben behoefte aan kennis en inzichten die bijdragen aan een evenwichtige ontwikkeling van toerisme en recreatie. Daarom heeft KCKT voor 2024–2026 een meerjarig programma opgezet voor deze gemeenten, gericht op het ontwikkelen en ontsluiten van deze kennis.

Binnen dit programma is in 2025 een interactieve webpagina ontwikkeld, waarin de meest actuele cijfers van de vrijetijdssector per gemeente te raadplegen zijn, met verwijzingen naar andere relevante publicaties. Deze wordt in het eerste kwartaal van 2026 gepubliceerd op de website van HZ Kenniscentrum Kusttoerisme. De kerncijfers van de vrijetijdssector zijn daarnaast samengevat in een infographic. Ook zijn trends en ontwikkelingen die het toekomstige vakantiegedrag gaan beïnvloeden, zoals beschreven in de rapportage '[De gast van de toekomst in Zeeland in 2040](#)', vertaald naar de Zeeuwse kust op basis van deskresearch en expertinterviews. Tot slot zijn drukte en druktepatronen voor enkele locaties inzichtelijk gemaakt op basis van GPS-data van appgebruikers via Resono.

Internationale samenwerking

KCKT is betrokken bij twee internationale, meerjarige projecten: 3ST en (Be)Leefbare Schelde.

SNELLER VERDUURZAMEN MET 3ST

De toeristisch-recreatieve sector staat voor grote verduurzamingsopgaven, onder meer op het gebied van watergebruik, energie en materialen. Hoewel technologische oplossingen beschikbaar zijn, blijft toepassing in de praktijk vaak achter. Het Interreg North Sea Region-project 3ST: Speeding up Sustainability Skills in Tourism wil dit doorbreken. Veertien partners werken samen aan het ontwikkelen van vaardigheden en samenwerkingsmodellen die ondernemers en beleidsmakers helpen om duurzaamheid concreet toe te passen.

Samenwerking staat daarbij centraal: gezamenlijke oplossingen moeten meer impact opleveren dan individuele initiatieven. Negen regio's in zes landen fungeren als proeftuin; Zeeland is daar één van. In samenwerking met vier Zeeuwse gemeenten test Impuls Zeeland oplossingen voor afvalbeheer, waterbesparing en energiegebruik. KCKT en HZ Kenniscentrum Ondernemen & Innoveren ondersteunen alle proeftuinen met onderzoek naar effectieve vormen van samenwerking en manieren om de vaardigheden van betrokken stakeholders te versterken. Deze inzichten moeten helpen de duurzaamheidstransitie in het toerisme te versnellen. Het project is eind 2023 gestart en loopt nog tot en met 2027.

(BE)LEEFBARE SCHELDE

Het Interreg Vlaanderen-Nederland project (Be)Leefbare Schelde richt zich op de toeristische ontwikkeling van de Vlaams-Nederlandse Scheldedeltaregio als versneller voor de duurzame, sociale en culturele ontwikkeling van het UNESCO Global Geopark Schelde Delta. Binnen dit project werkt KCKT samen met 21 partners, waaronder provincies en gemeenten in Vlaanderen en Nederland.

In samenwerking met Hogeschool Thomas More (Mechelen) heeft KCKT gewerkt aan:

- De ontwikkeling van een participatiegids met praktische tools en werkvormen voor het opzetten, versterken en verbeteren van samenwerkingen, inclusief handvatten voor het omgaan met knelpunten en conflicten. De conceptversie van de gids wordt in het voorjaar van 2026 getest door partners uit het netwerk (Be)Leefbare Schelde en zal in het najaar van 2026 worden gepubliceerd.
- Een AI-tool die toeristische partijen in de Schelde-Delta helpt hun huidige doelgroepen beter te begrijpen en nieuwe markten te verkennen. De tool ondersteunt bij het aanscherpen van marketingstrategieën en het verbeteren van producten en diensten. De tool is ontwikkeld op basis van interviews met toeristische spelers en vrij toegankelijke online informatie over de Schelde-regio, haar aanbod en marketingtrends.
- Een methodiek voor het meten en vastleggen van bezoekersaantallen en bezoekersstromen. Deze wordt in 2026 getest op één locatie binnen UNESCO Global Geopark Schelde Delta, met als doel de methode later ook op andere locaties te kunnen inzetten.
- Een onderzoek naar hoe de betrokkenheid van bezoekers bij klimaatverandering en klimaatadaptatie gemeten kan worden, en hoe deze betrokkenheid kan worden beïnvloed door bijvoorbeeld activiteiten, gidstochten of tentoonstellingen op locaties in de Schelde Delta. De vragenlijst wordt uitgebreid getest bij musea, tijdens gidstochten en in natuurgebieden en wordt daarna beschikbaar gesteld voor alle locaties in de Schelde Delta.

De volgende stap is om, in samenwerking met de projectpartners, een strategie en actieplan op te stellen dat inzicht biedt in de mogelijkheden voor spreiding van bezoekers.

7 VERBINDING TUSSEN ONDERWIJS EN ONDERZOEK

Als onderdeel van HZ University of Applied Sciences werkt KCKT niet alleen samen met andere lectoraten en kenniscentra, maar ook veelvuldig met verschillende opleidingen binnen de hogeschool. Die koppeling tussen onderwijs en praktijkgericht onderzoek is essentieel: ze levert concrete leerervaringen op voor studenten en versterkt de kwaliteit en toepasbaarheid van het onderzoek. Daarom zoekt KCKT jaarrond actief de samenwerking met opleidingen.

Vanzelfsprekend is er een grote link met de opleiding Tourism Management, maar er wordt ook veel samengewerkt met andere relevante opleidingen, zoals Commerciële Economie, ICT, Bedrijfskunde, HRM en Finance & Control. Vanuit de rol als onderzoeksgroep werken we samen met het onderwijs via bijvoorbeeld gastlessen, interviews met studenten, als opdrachtgever voor onderzoeksprojecten, als begeleiders tijdens (afstudeer)stages of als tweede lezers van scripties. In 2025 werkten we op deze manier samen met honderden studenten.

Steeds vaker wordt ingezet op het gezamenlijk ontwikkelen van structurele lessen en/of modules in samenwerking met docenten, zoals met de opleiding Tourism Management voor het nieuwe opleidingsprogramma, dat in september 2026 van start gaat. Hiermee brengen we studenten meer in het veld en het werkveld meer in het klaslokaal. Hieronder lichten we twee bijzondere samenwerkingen van het afgelopen jaar verder toe:

BELEVINGSCONCEPTEN VOOR GEOPARK SCHELDE DELTA

In 2025 vond een koppeling tussen onderwijs & onderzoek plaats binnen de module 'Experience Design' van de opleiding Tourism Management. Studenten gingen tijdens deze module op basis van design thinking en imagineering op zoek naar interessante belevingsconcepten voor verschillende opdrachtgevers binnen het Geopark Schelde Delta. Daarvoor werd aangesloten bij onderzoeken binnen het Interreg Vlaanderen-Nederland project [\(Be\)Leefbare Schelde](#). De samenwerking werd versterkt door de betrokkenheid van UNESCO Global Geopark Schelde Delta (www.schellededelta.eu) en de opdrachtgevers, in dit geval veelal musea. Een unieke samenwerking tussen onderwijs, onderzoek én praktijk. Naast interessante en realistische praktijkcases en een gastcollege over Geopark Schelde Delta is er voor de studenten ook een field day georganiseerd om fysiek kennis te kunnen maken met de locaties van de opdrachtgevers en de situering binnen het Geopark Schelde Delta. Dit

resulteerde in inspirerende belevingsconcepten voor de opdrachtgevers én waardevolle uitkomsten voor de onderzoeken binnen (Be)Leefbare Schelde. De opdrachtgevers werden uitgenodigd bij HZ University of Applied Sciences om de eindpresentatie van de studenten over de belevingsconcepten bij te wonen.

DE ZEEUWSE VRIJETIJDSECTOR IN BEELD

KCKT was in 2025 opdrachtgever voor ruim 70 vierdejaars studenten van de opleidingen Bedrijfskunde, Finance & Control en HRM. Deze samenwerking, als onderdeel van de module 'Business Analytics', werd in 2024 gestart en afgelopen jaar verder doorontwikkeld. De studenten werkten in multidisciplinaire groepen aan het analyseren van de Zeeuwse vrijetijdsector, met een specifieke focus op (de vergelijking tussen) verschillende gemeenten. Daarbij werd aandacht besteed aan onder meer het verblijfs- en vrijetijdsaanbod en het aantal overnachtingen, de economische impact, de mening van inwoners, en inzichten over de wensen, behoeften en ervaringen van toeristen, dagbezoekers, inwoners en vaste gasten. Studenten brachten deze inzichten samen in professionele Power BI-dashboards en visualisaties, die zij vervolgens interactief toelichtten tijdens eindpresentaties. Voor KCKT levert deze samenwerking waardevolle inzichten en inspiratie op voor toekomstige analyses van de Zeeuwse vrijetijdsector. Tegelijkertijd is het voor studenten heel waardevol om te werken aan realistische uitdagingen uit de praktijk voor een opdrachtgever uit de betreffende sector. Deze meerjarige koppeling biedt voordelen en toegevoegde waarde voor zowel het onderwijs als het (praktijkgerichte) onderzoek binnen HZ University of Applied Sciences, door middel van samenwerking tussen docenten, onderzoekers en studenten van meerdere opleidingen.

BRONNEN

CELTH (2022). [Agenda Bewuste Bestemmingen](#).

CELTH (2026). [Rentmeesterschap](#).

Centraal Bureau voor de Statistiek (2025). [Banen, vacatures, werkgelegenheid](#).

Centraal Bureau voor de Statistiek (2025). [Statistiek Logiesaccommodaties](#).

CLC-VECTA, Club van Elf, HISWA-RECRON, KHN (in samenwerking met SVH), NBTC, VVEM en Reiswerk /CBS Microdata (SBB), bewerking ABF Research (2025).

[Arbeidsmarktmonitor Gastvrijheidssector](#).

HZ Kenniscentrum Kusttoerisme en NHL Stenden European Tourism Futures Institute (2024). [De gast van de toekomst in Zeeland in 2040](#).

HZ Kenniscentrum Kusttoerisme (2024). [Leefstijlvinder. Praktische gids voor de Zeeuwse vrijetijdssector](#).

HZ Kenniscentrum Kusttoerisme (2024). [Zeeuws Vrijetijdsonderzoek. Onderzoek naar vrijetijdsgedrag, waardering en wensen van inwoners](#).

HZ Kenniscentrum Kusttoerisme (2025). [Expertsessie 2025: Toekomst van verblijfstoerisme in Zeeland: Trends, uitdagingen en kansen](#).

HZ Kenniscentrum Kusttoerisme (2025). [Natuurinclusief ondernemen in de vrijetijdssector](#).

HZ Kenniscentrum Kusttoerisme (2025). [Recreatie met waarde\(ring\) voor de natuur](#).

HZ Kenniscentrum Kusttoerisme (2025). [Toekomstbestendige bedrijfsmodellen](#).

HZ Kenniscentrum Kusttoerisme (2025). [Verblijfsaccommodaties Zeeland 2025](#).

HZ Kenniscentrum Kusttoerisme (2025). [Vrijetijdseconomie Zeeland. Economisch belang sector, 2024](#).

HZ Kenniscentrum Kusttoerisme (2026). [Vrijetijdsaanbod Zeeland](#).

Landelijke Data Alliantie, Eurostat (2025). [Inzicht in particuliere verhuur van vakantie-accommodaties via online platform](#).

Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (2022). [Onderzoek Inkomend Dagbezoek 2021/2022](#).

Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (2023). [Nederlands Vrijetijdsonderzoek \(NVT0\)](#).

Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen en Centre of Expertise Leisure, Tourism & Hospitality (2025). [Forecast 2035. Verwachting van het verblijfstoerisme in Nederland](#).

Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (2026). [De Vakantie Sentiment Monitor: inzicht in vakantieplannen](#).

Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (2026). [Forecast 2026](#).

Overleg Zeeuwse Overheden (2025). [Toekomstperspectief Zeeland 2050](#).

RIVM (2024). [Integrale Gezondheidsmonitor COVID-19. 12e kwartaalmeting volwassenen. Geluksbronnen](#).

**KENNISCENTRUM
KUSTTOERISME**